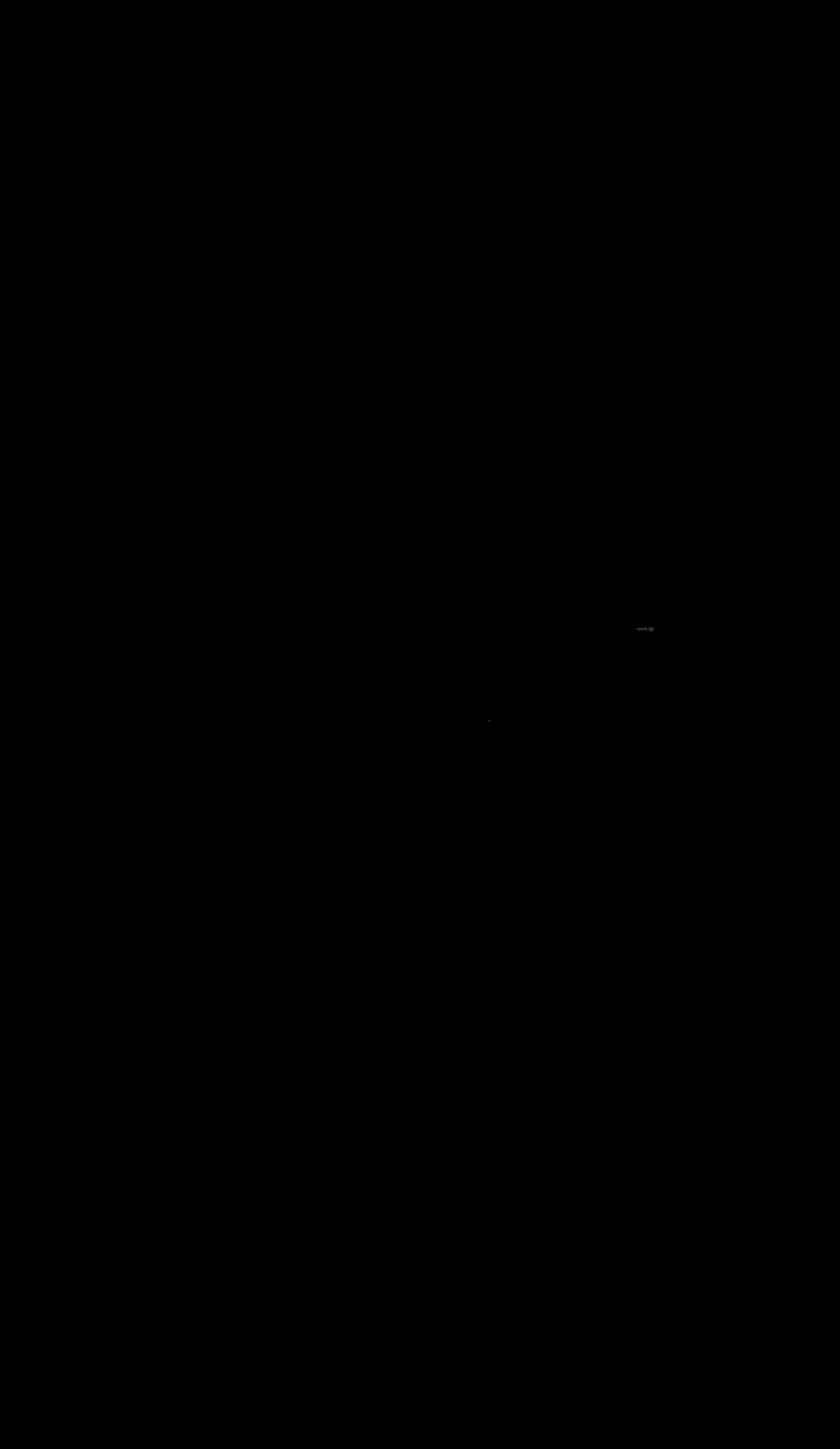
START

Reel Contents

1. Goetz / Symbola critica ad priores Plauti fabulas
2. Goetzeler / Observationes Herodianeae
3. Hoffmann / Ueber die Zerstörung der Römerstädte am Rheine ...
4. Goessler / Priene und der griechische Städtebau
5. Henricus / De vestis nuptialis apud Graecos et Romanos colore
6. Desjardins / Mont Palatin
7. Heinze / Beschluss der Anmerkungen über die Abhandlung ...
8. Goettlingius / De loco M. Terentii Varronis De re rust. I, 2. qui de ...
9. Henke / Super poeseos Romanae praesidiis quibusdam

Reel Contents (2)

Reel Contents (3)

SYMBOLA CRITICA

AD

PRIORES PLAVTI FABVLAS

HABILITATIONS-SCHRIFT

DURCH WELCHE

MIT ZUSTIMMUNG DER PHILOSOPHISCHEN FACULTÄT
DER UNIVERSITÄT LEIPZIG

ZU SEINEM

DONNERSTAG DEN 8. MÄRZ 1877 UM 4 UHR NACHMITTAGS

IM BORNERIANUM, I. ETAGE, AUDITORIUM No. VI

ZU HALTENDEN

PROBE-VORTRAG

ÜBER

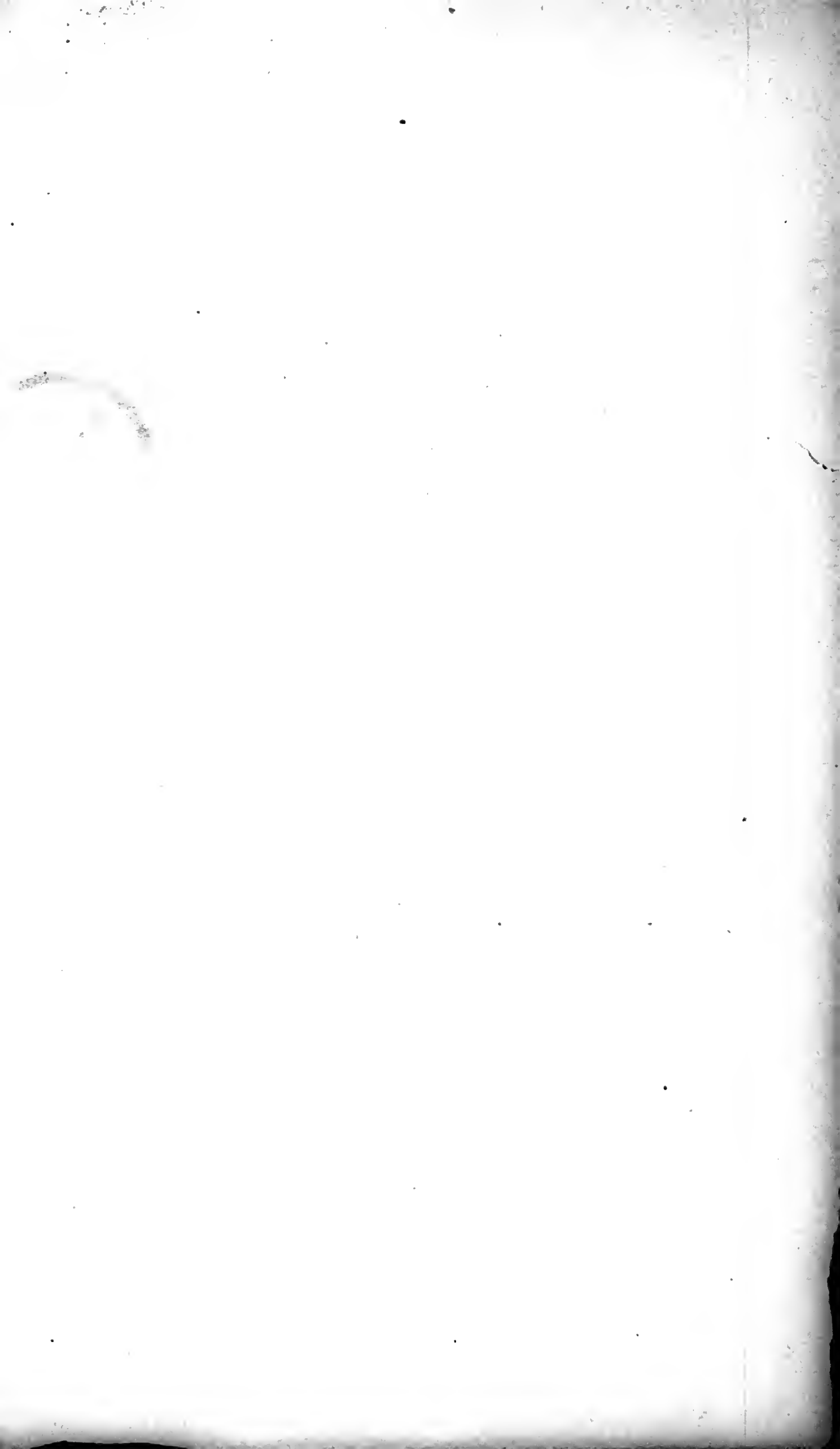
DIE TENDENZ DER EKKLESIAZUSEN DES ARISTOPHANES

ERGEBENST EINLADET

DR. GEORG GOETZ

DRUCK VON B. G. TEUBNER IN LEIPZIG

1877

CAPVT PRIMVM.

§ 1. De codice J Musei Britannici.

Inter codices Plautinos longe maximus numerus eorum est qui priores octo tantum fabulas exhibent, quorum plerique pertinent ad saeculum XV, nonnulli ad XIV, unus saeculo XI tribuendus est; isque propter venerabilem vetustatem inprimis dignus est quem diligentius perscrutemur[1]). Quod J littera designamus, exemplum Friderici Ritschelii sequimur qui Proleg. p. XLI de eius auctoritate haec pronuntiavit: 'Mutatum fabularum ordinem secuta est earundem in duas partes diremptio, quarum altera ab Amphitruone ad Epidicum, a Bacchidibus ad Truculentum altera pertineret. Ex illarum codice ð repetendi B et D, quorum binas partes ex eis quae supra attulimus intellegitur seorsum scriptas esse: repetendus J, qui est membranaceus Musei Britannici $\frac{15.C}{XI}$, rectius autem ut opinor undecimo quam decimo saeculo tribuitur: repetendus denique is (ζ), qui fons exstitit reliquorum octo fabulas complectentium, saeculo autem XIV. vel XV. scriptorum fere omnium: quorum etsi pergrandis numerus est, tamen nullus vel ex B vel ex D vel ex J manavit'.

---

1) Cf. Hildyardum praefat. Aulul. p. XV et Wagnerum p. III. Habet codex folia 194. Continet Tusculanas disputationes, libros de inventione rhetorica, Rhetorica ad Herennium; Plautus incipit a fol. 113. Singulae fabulae ita sunt distributae: Amphitruo fol. 113—127[a]; Asinaria 127[b]—139[a]; Aulularia 139[b]—149[b]; Captivi 150[a]—162[a]; Curculio 162[b]—170[b]; Casina 171[a]—180[b]; Cistellaria 181[a]—186[a]; Epidicus 186[b]—194[a]. Ceterum monendum est iam Bentleium hoc codice usum esse et ad decimum eum retulisse saeculum; cf. eius adnotationem ad Terent. Hautontim. I 1, 20 (v. Wagneri praefationem p. IV).

Quae verba qui reputaverit, certe dubitabit J codicis auctoritatem parvi pendere, qui ex eodem fonte manaverit unde BD. Hoc autem rectissime statuisse Ritschelium miror quod Wagnerus, qui solus post illum accuratius hunc librum tractavit, adeo non perspexit, ut correctum eum esse a grammatico medii aevii sibi persuaderet ideoque haud ita multum ad rem criticam exercendam valere[2]). Qua in re prorsus eum opinio fefellit. Nolo singulas eius ratiunculas hoc loco percensere, cum satis sit unum exemplum afferre, quo rem maxime stabiliri ille opinatus est.

Aulul. II 8, 23 (241) ita exhibetur in B:

Nimirū occidor. nisi ego intro huc propere propero currere,

Exstat is versus inter medios iambicos senarios, quod cum fieri non posse perspexisset Bentleius (ad Heautontim. I 1, 20), fretus auctoritate J codicis, qui *propere* omittit, hunc restituit senarium:

Nimírum occidor, ni íntro huc propero cúrrere.

Quem contra rectissime Ritschelius Prolegg. p. CXXX versum trochaicum inter trochaicos post II 2, 65 transposuit. Qua re ita abutitur Wagnerus, ut correctorem consulto statuat omisisse illud *propere*, quo iambicum versiculum efficeret. Nolo commemorare correctorem hoc si voluisset *ni* quoque pro *nisi* debuisse restituere, quod non fecit; nec id premo, plurimos versus multo corruptiores eundem correctorem intactos reliquisse: quid quaeso simplicius cogitari potest quam *propere* ante *propero* mero errore intercidisse? Qua re cavendum est ne vel tantillum tali argumento tribuas; alioquin quovis pignore spondeo, me demonstraturum esse, C quoque esse correctum exemplar codicis B vel B codicis C (vel eius fontis). Prorsus autem ratio me fugit qua ductus epigramma

2) Cf. praef. Aulul. p. XI: 'It seems to me from the instances given that J is a corrected copy of an archetype which followed allmost the same recension as B, though there were several discrepancies between them; but as to the present state of J itself, it is in every respect much inferior to B and must be used which much caution, since we can never know what is really due to its archetype or what to its emendator'.

sub finem codicis exstans in rem suam Wagnerus vertere potuerit tale:

Exemplar mendum tandem me compulit ipsum
Cunctantem nimium plautum exemplarier istum
Ne graspicus mendis proprias idiota repertis
Ad deret. et liber hic falso patre falsior esset.

Unde si quid concludendum est, certe illud erit ipsum quoque a librario codicis J ex fonte transcriptum esse, cum nec *graspicus* pro *graphicus* nec *ad deret* pro *adderet* veri simile sit eum qui composuit exaraturum fuisse.

Quae quamquam ita sunt, vix tamen contenderim J codicem[3]) pari cum B auctoritate esse, id quod ne de CD quidem licet affirmare; sed ea maxime ratione inferior est quod a librario saepissime dormitante scriptus est. Quod statim tibi ex exemplis quae infra ponam apparebit. Quae uncinis inclusi ea tenendum est a B petita in J non exstare.

Asin. 640 sqq.:

Eadem istac opera suaviust complexos fabulari.
[LI. Non omnia eadem aeque omnibus, ere, suavia esse scito.
Vobis est suave amantibus complexos fabulari.]

Aulul. III 2, 11 sq.:

Sine: at hercle cum malo tuo magno, si hoc caput sentit.[4])
[EVCL. Pol ego hauscio quid post fuat: tuom nunc caput sentit.]

---

3) Amphitruonem, Asinariam, Epidicum contulit Hermanno Hagero intercedente meum in usum vir doctus Londini commorans; ceterarum fabularum habui collationem ab Aemilio Braun factam quam mihi benevolentissime commodavit Ritschelius. In nonnullis sane discrepat mea collatio cum eis quae Wagnerus adnotavit; velut hisce versibus: v. 1 *quin sim* (W. *qui sim*), v. 80 *prospexi* (W. *perspexi*), v. 91 *querit* (W. *quaerat*), v. 121 *tue rei hoc* (W. *tuaeque rei hoc*), v. 143 *advento* (W. *advenio solus* J). Nonnulla ex hoc codice protulit Ussingius variis locis, qui quid de eius auctoritate sentiat exponit Proleg. p. 155, ubi hunc quoque codicem ad B fontem referre studet.

4) Pusillas codicum discrepantias in exemplis quae supra posui non anxie curavi; neque versuum discriptionem quae ibi traditur repraesentavi.

1*

Cistell. IV 2, 83 sq.:

Mea haec erilis gestitavit [filia.
LA. Mentiris: nam mea gestitavit,] non tua.

Epid. I 1, 75 sqq.:

Illic hinc abiit: solus es nunc[5]) [quo in loco haec res sit vides
Epidice: nisi quid tibi in tete auxili est absumptus es.
Tantae in te impendent ruinae: nisi suffulcis firmiter,
Non potes subsistere, itaque in te irruunt montes mali,
Neque ego nunc] quo modo e. q. s.

Ibidem III 3, 33 sqq.:

Te pro filio
Facturum dixit rem esse divinam domi
[Quia Thebis salvus redierit. PER. Recte institit.
AP. Immo ipsus illi dixit conductam esse eam,
Quae hic administraret ad rem divinam tibi
Facturum hoc dixit rem esse divinam tibi domi.[6])]
Ego illic e. q. s.

Ibidem V 2, 54 sq.:

Quamne hodie per urbem uterque sumus defessi quaerere?
[EP. Ego sum defessus reperire, vos defessi quaerere.]

In universum autem affirmare licet, J propius ad B accedere quam ad D, quod cum scripturis haud ita paucis tum eo maxime apparet quod in J aliquoties versus vel versuum partes prorsus omissi sunt, quos secunda demum manus in B codicis margine adnotavit. Velut Amphitruonis versus 755 sq. mutili in margine B suppleti sunt secundae manus opera, in J verba 'ego vera ac falsum dicere. AM. Neque tu illi neque mihi viro ipsi credis?' prorsus desiderantur, quod non archetypo tribuendum esse apparet. Atque idem cadere in Casin. II 6, 24 videtur ex ratione quam ceteroquin inter

5) *Solus nunc es* AB; *solus es nunc* J et deteriorum librorum plurimi, unde retinuit vulgata.

6) Versus 35—37 in inferiore margine a man. II additi sunt simul cum v. 38. Cf. p. 64.

D et secundam manum B codicis intercedere compertum habemus [7]). Nam ibi quoque verba 'postremo illuc quod volumus eveniet, gaudebimus' in margine B suppleta sunt, cum in J omnino desint.

Quamquam cum D quoque J codicem convenire haud ita raro observari licet. Exempla sunt velut Aulul. I 1, 16 ubi haec habes in B:

Abscede etiam nunc. etiam ohe

Quam lacunam ita supplet J:

Abscede et iam nunc et iam nunc et iam ohe

Fere idem est in D. Aulul. I 1, 5: *qua me nunc* DJ; *me qua* B omissa vocula *nunc*. II 4, 38 *plorabundus* DJ; *plorandus* B. Quibus exemplis si operae pretium videbitur nullo negotio ex ipsa Aulularia et ex aliis fabulis addi possunt alia.

Ut autem his locis J meliorem scripturam exhibere adscito D codice probatur, ita idem fieri posse in eis quoque fabulis, quae in D non exstant quis negaverit? Unde apparet in his saltem J non magis ex apparatu critico excludi posse quam D in aliis. Commode vero accidit ut ex parte vel Ambrosiani testimonio usi auctoritatem huius codicis firmare possimus. Placet ex Epidico nonnulla exempla subicere.

III 4, 35 B exhibet:

Estne empta tibi haec istis legibus? e. q. s.

Recte J *mihi* pro *tibi* exhibet, quod idem est in Ambrosiano, nisi quod vocula *haec* omissa est.

III 4, 51 B: *meum gnatū ipse hanc fidicinā emit* .... *fidicinam;* in J deest *emit* et lacuna est post *hanc*. B glossemate depravatum esse docet A:

Meum gnátum. Is ipse hanc déstinavit fídicinam.

V 2, 9 in B hoc est:

Quaqua tangit, omne amburit. si propius astest
calefacit

---

7) Cf. Fleckeiseni Nov. annal. vol. 113 (a. 1876) p. 352 sq.

Perobscura est haec scriptura; nec Ambrosianus[8]) sat claram affert lucem, in quo haec visa sunt apparere:

? ? ? ? ? ? ?
QUAQUATANGITOMNEAM................TUCALEFACIT

succurrit versui J codex qui haec exhibet:

Quaqua tangit omnem hamburit. si propius estes.
estu calefacit

Unde certe exitum versus talem nacti sumus:

. . . . aestu calefacit.

Sed cum nec versus patiatur verba 'si propius adstes aestu', nec Ambrosianus propter spatii angustias videatur continuisse, haec initio scripta fuisse conieci:

Quáqua tangit, ómne amburit. própe sist, aestu cálefacit.

Estes in J dittographia ortum est (*est estu*); *prope sist* abiit in *propius est*; et possunt certe ea quae proposui in A exstitisse.

Consulto ea elegi exempla quae Ambrosiani auctoritate defenduntur[9]). Quibus nixus non dubito quin Epid. I 1, 50 *quid igitur* rectius traditum sit quam *reddigitur* (B), ut sic videatur versus scribendus esse:

Quíd [vis] igitur? EP. Quót minis? THESP. Totís quadragintá minis.

Itemque apparet male A. Spengelium Epid. III 1, 4 sq. *tibi*

8) Quae ex A profero, ea sciendum est deberi Gustavo Loewe amico, qui Mediolani commorans Epidicum fabulam meum in usum accuratissime descripsit. Cf. p. 46.

9) V 1, 11 ita in B exhibetur:

quaeritant me in manibus gestant copulas secum siaui

unde profectus Scaliger ingeniose proposuit *secuncias*. J habet *secum suaui*, quod esse *secum simul* et illud *secum simu* discimus ex Ambrosiano, unde SECUMSIMUL Loewius feliciter eruit. — V 1, 2 B exhibet: *quae est . . . . praeda* (sed est in rasura), J: *quae ex praeda*; inde Camerarius: *quae empta ex praeda est*, quam scripturam Geppertus postquam in *quae est empta ex praeda* corrupit dicit fuisse in codicibus Langianis; cf. p. 12. Quae ex A profert idem QUAEEMPTAEXPRAEDAEST, ea Loewio non iam apparuerunt.

vocem bis positam defendisse (cf. T. Maccius Plautus p. 117 sq.); qui locus talis est in B (omissis pusillis discrepantiis):

sitne quid necne sit
Scire cupio. Chaer. Per illam tibi copiam
Copiam tibi parare aliam licet. scivi equidem in principio ilico
Nullam tibi esse in illo copiam. Strat. Interii hercle ego

Deest posterius *tibi* (*copiam tibi*) in J. Verba autem *parare* ..... *ilico* tam bene conveniunt numero trochaico, ut inde suspitio oriatur initium potius quam finem turbatum esse. Quid autem simplicius potest cogitari quam pro *copiam copiam parare* scribendum esse *copiam comparare?* Unde tales puto dedisse Plautum versus:

Sítne quid nécne sit
Scíre cupió. CHAER. Per illám tibi cópiam
Cómparare aliám licet: scivi équidem in principio ílico
Núllam tibi esse in íllo copiam. STRAT. Ínterii hercle ego [óppido].

V 1, 43 ita edidit Geppertus:

Quid? ego modo huic frater factus sum, dum introeo atque exeo?

hiatu turpissimo; cf. Mueller 'Plaut. Pros.' p. 713. In J versus ita exit: 'dum ego introeo atque exeo'. Conicio autem talem olim fuisse versum:

Quíd? ego modo sum huic fráter factus, dúm ego eo intro atque éxeo?

Sum post *modo* addidi ego, Camerarius post *factus*[10]).

---

10) III 3, 27 B lacunosum praebet hunc versum:
.di m.II
Iādudū se alius ui · sse///// hic filium.
Contra J:
Iamdudum se alius tuum uidisse hic filium.
III 3, 33 in J talis est:
Mirum hoc qui potuit fieri e. q. s.
idque recte; B *hoc quod* exhibet.

Praeterea autem commemorandum duco, J saepius concinere cum secunda manu, quae B codicem correxit; cf. I 1, 44 (*legionem*); II 1, 5 (*familiam*); III 2, 42 (*me equidem*); III 4, 5 (*commonstrasso*). Quod quomodo faciat ad auctoritatem eius stabiliendam, facile conicias ex eis quae dixi in Fleckeiseni Nov. annal. vol. 113 (a. 1876) p. 352 sq.

Sed ne in eis quidem fabulis quae simul ex B et D pendent, J prorsus inutilem esse hisce credes exemplis:

Amphitr. v. 572 ita edidit Fleckeisenus:

Merito maledicas mi si [non] id ita factumst.

Removendi sunt uncini, cum *non* illud, quod a BD abest, in J servatum sit.

Asin. v. 98 talis est in B:

Non offuturum si hodie effeceris.

D habet *sit*, quod *si id* interpretatur Ritschelius Nov. Exc. Pl. p. 93; idque ipsum in J exhibetur.

Amphitr. v. 1035 in BD sic traditur:

Vos inter uos partite (parcite B): ego abeo mihi negotium est.

Fleckeisenus auctore Ritschelio (Proleg. p. 130) *ista* inseruit inter *vos* et *inter*, quem contra C. F. W. Muellerus 'Plaut. Pros.' p. 355 *dispertite* proposuit. Rectius illud esse docet J:

Vos inter uos *istaec* partite e. q. s.

Quamquam id quoque licet conicere Plautinum versum talem fuisse:

Ínter vos istaéc partite e. q. s.

Amphitr. v. 627:

SO. Vérum actutum nósces. AM. Quem? SO. Illum nósces servom Sósiam.

Pro *quem* B *quam*, D *quā* exhibet personarum notis in medio versu nullis. In quibus cum dudum me male habuisset *nosces* bis positum, ut posterius mirum quantum videatur frigere, nunc prorsus mihi persuasi versum aliter constituendum esse propter J codicis memoriam hanc:

Verum ac tutum nosces inquam illum nosces seruum sosiam.

Suspicor autem talem fere olim exstitisse versum:

Vérum actutum nósces, inquam, me íllum servom Sósiam.

Cf. v. 619 et 625:

Quís istic Sosiást? SO. *Ego, inquam.* quótiens dicundúmst tibi?
Quís homo? SO. Sosia, *ínquam, ego ille.* quaéso, non intéllegis?

Asin. v. 96 talis est in B:

Qua me arte. qua uxorē quatu seruom sauream

In D *arte* super *me* scriptum est, in J autem glossema illud prorsus deest.

Asin. v. 61 pro *in pretio sumus* J habet *prenoscimus,* quae scriptura nescio an praeferenda sit.

Ibid. v. 675 *meorares* B; *me ora≡res* (in rasura *b* fuit) D; *morarem* J. Ibid. v. 503 [11]) *crederes nunc quod* (ex *quid hi*) D; *quo id* B; *crederes quod nunc fers* sine correctura J [12]).

Asin. v. 105:

Quid si forte in insidias devenero?

Quae verba cum inter omnes nunc constet interpolatori deberi, quaerere licet num casu putes ea in J omissa esse, quem librum saepius glossematis vacare constat. Magis animi pendeo quid iudicem de Aulul. II 1, 33:

Sed his legibus si quam dare vis ducam.

Nam quamvis dubitari nequeat quin ad interpolatorem haec sint referenda, tamen in J errore facile potuerunt omitti

11) Asin. v. 560 ita scribendum conieci:

Ne *illa pól* pro merito *núnc tuo* memorári multa póssunt.

nunc in omnibus libris extat; pro *illa pol* exhibetur *illa edepol.*

12) Quibus adde ex Aulularia haec: II 1, 11 *me* post *tibi* soli J debetur; III 1, 1 *ciues* J, *uiues* D; *uires* B. Ceterum eiusdem fabulae commemoro v. II 2, 30 fortasse sic sanari posse:

Dí me servant. sálva res est; sálvomst s i g n u m: níl perit.

signū feci ex *si qui(d),* quod in libris est. Viderat Euclio aulam etiamtum bene opertam esse; frustra igitur trepidus fuerat veritus ne Megadorus auro insidias vel parasset vel paraturus esset.

propter similem exitum insequentis versus, qualia haud raro accidisse supra memoravimus. Cf. p. 3 sq.

Sed iam video modum esse imponendum huic disputatiunculae, cum ad editionem alia, non ad seorsum conscribendam quaestionem pertinere intellexerim. Sed id puto me effecisse, haudquaquam J codicem[13]) esse correctum exemplar, verum ex ipso cum ceteris fonte communi esse repetendum eaque tantum ratione inferiorem, quod maiore quam ceteri neglegentia exaratus est.

---

13) Unde hic codex venerit quamquam nihil traditum est, tamen non improbabiliter mihi coniecisse videor, ipsum vel eius fontem ex Britannia originem duxisse. Osbernus enim, monachus Glocestrensis duodecimi saeculi, quem auctorem esse Panormiae (cf. Mai Auct. class. vol. VIII) docuit Gulielmus Meyer Mus. Rhen. vol. 29 (a. 1874) p. 180, ut in afferendis versibus qui pertinent ad duodecim posteriores fabulas prorsus pendet e grammaticis latinis (cf. Gustavi Loewii Prodromi corporis glossariorum latinorum p. 243 et 254 sq.), ita in octo prioribus fabulis secutus est eiusdem certe generis codicem qualis est J. Nam quamvis omnino soleat immutare verba poetae transponendo, addendo, corrumpendo, tamen satis certa vestigia deprehendi, ex quibus de eius fonte coniecturam facere licet. Velut Curculionis v. 108 sq. talem exhibet B:

inuergere (*gere* in ras. m. II) inme liquores tuos
Sino ductim.

Pro quibus haec sunt in J:

inuergere in me liquores tuos
Sino doctim.

Unde Osbernus p. 168: 'omnes liquores in me tuos sino doctim' derivans simul *doctim* a *doctus*. — Curc. v. 56:

Qui uolt cubare pandit saltum sauiis (sauiis ex sauuis).

Contra J:

Qui uolt cubare pandit saltem suauium.

Similiter Osbernus: 'qui volt cubare pandit saltum favium', cf. p. 224 (*favium* = *favium*). — Aulular. III 2, 22 pro *sequius* (B) Osbernus cum J praebet *secus*. Quibus exemplis licet satis multa addere. Sed quamquam omnia studiose conquisivi, nolo tamen alios fatigare pluribus allatis. Apparet igitur ad Plautum emendandum Osberni Panormiam nihil valere: nam quos non ex grammaticis depromsit locos, eos ex eodem vel certe persimili fonte hausit ei, quo nosmet utimur.

§ 2. De codicibus Langianis.

Codices Langiani quales fuerint quidque valeant ad κρίσιν Plautinam cum nec Geppertus in Casina Epidicoque neque in Aulularia Wagnerus exposuerint, quamvis uterque inde apparatum criticum ditaverit, propositum mihi est paullo accuratius, quam adhuc factum esse video, in eorum indolem inquirere.

Contulerat igitur Carolus Langius (Charles de Langhe) priorum octo fabularum tres libros manu scriptos, quorum scripturas discrepantes publicandas tradidit Christophoro Plantino, typographo Antverpiensi. Adiunctae sunt Plauto anno 1566 Antverpiae evulgato[14]), ubi ipse editor haec praefatur: 'deinde D. Carolus Langius, vir eximia pietate et eruditione praestans, liberaliter etiam sui Plauti, cuius priores comoedias cum tribus manuscriptis codicibus contulerat, nobis copiam fecit, ut quidquid ex eo ad hunc expoliendum et Sambuci lectiones suorum librorum fide et auctoritate confirmandas depromi posset, margini adscriberemus'.

Fuit autem Carolus Langius summa apud doctos illius temporis auctoritate[15]), ut fieri non posset quin 'lectiones Langianae' criticorum oculos insignem in modum in se converterent, cuius rei testes profero Gulielmium, Gruterum, Scioppium[16]), Taubmannum[17]), Pareum[18]). Inter eos qui postero

14) Editae sunt sub hoc titulo: 'Variantes scripturae trium exemplarium Ms. in VIII comoedias Plauti ex lib. Dn. Caroli Langii'.

15) Quid Iustus Lipsius de eo senserit, cum ex aliis locis apparet, tum ex libri II antiquarum lectionum capite 5, quod ita finiri voluit: 'Utriusque coniecturae meae [Mil. gl. v. 595 et Poen. V 5, 57, ubi ante Scioppium *multam* scribendum esse coniecerat] cum ante biennium Carolum Langium, virum quo nihil sol ille doctius vidit aut melius, arbitrum fecissem, sic eam comprobavit, ut pronuntiaret merito iis ipsis imperitiae multam dictum iri, qui istud de multa non probarent'.

16) De arte crit. (Amstelod. a. 1662) p. 11: 'Caroli Langii fides et integritas semper memorabitur; qui, edito suo in Officia Ciceronis commentario longe doctissimo, grandes ab omni posteritate gratias inivit. Ut interim omittam, quas trium manuscr. Plauti variantes lectiones nobiscum communicavit, longe illas optimas, quibusque multi criticorum famam suam clariorem acceptam ferre debent'. Dicit ni fallor Gulielmium imprimis et Gruterum; ipse iis saepissime in eodem libello usus est.

tempore thesaurum illum laudatissimum adierunt, Bothius nominandus est, inter recentissimos autem Wagnerus[19]) et maxime Geppertus. Cuius Epidicum qui inspexerit, haud paucas scripturas solis codicibus Langianis deberi videbit, velut sola hac nituntur auctoritate verba *non negarem* (I 2, 13), *prorsus se* (III 3, 31), *mox* (argum. v. 5), *tum* (II 2, 97: *iam tunc* ex Gepperti adnotatione, unde suam desumpsit scripturam), alia. In quibus editorem nisi neglegentissimus fuisset unum certe debebat offendere, quod haec et alia iam Camerarius olim coniecerat vel saltem ediderat; velut *non negarem* ille et *prorsus se* scripsit et *iam tunc* posuit; idemque *mox* recepit Pyladem secutus. Cf. porro *pessima* (IV 2, 24), *ergo* (IV 2, 27), *emta* (V 1, 2), quibus exemplis nullo negotio addi possunt plura.

Sed accedit alia res perinde memorabilis. Sciendum est enim Carolum Langium scripturas suas margini exemplaris Camerariani adiecisse, unde eas excudendas curavit Plantinus, id quod planissime docent adnotationes hae: ad arg. v. 2 *subiecit filii* (sequitur ut in eius exemplari fuerit *subiecit. filio*, quod coniecit Camerarius[20])); I 1, 15 *varie. Ep.* (ita omnes

17) Cf. Taubmanni editionis Plaut. p. 1: 'Antiquarum lectionum discrepantias, quas Car. Langius ex tribus Mss. exemplaribus digessit, pro thesauro habuere I. Gulielmius et alter ille a Camerario Plauti sospitator Ianus Gruterus'. Cf. Gulielmii Verisim. I 12; III 1; 3; Gruteri Susp. I 8; III 3; V 13; VI 9; 12; VII 3; VIII 11 (*fidelium exemplarium*).

18) Vide nomina auctorum e. q. s. alteri eius editioni praemissa: 'Manuscripti tres Karoli Langii in octo priores fabulas. Optimi illi et notae plane Opimianae'.

19) Prorsus falsa eius de codicibus Langianis opinio est, cum in praefationis Aululariae p. VIII haec dicendâ putaverit: 'Langiani collated by Pareus and Gruter'.

20) Sed nescio an defendi possit *filii* scriptura ex usu posterioris temporis, ad quod constat originem argumentorum pertinere. Initium argumenti tali modo constitui:

> Emít fidicinam fíliam credéns senex
> Persuásu servi, qui áliam conductíciam
> Iterúm pro amica eí subiecit fílii.
> Dat eríli argentum e. q. s.

Quamquam me non fugit alios de tertio inprimis versu prorsus aliter sentire. *Erilis* idem est quod *erilis filius*: cf. Pseud. argum. I v. 6.

editiones ante Camerarium, cuius scriptura *varie. Ph.* errori debetur typographico); I 1, 49 *quid istuc quidnam est* (*quidnam istuc? quid est* Camerarius edidit metro consulens [21])); aliae permultae.

Iam vero quo quaeso alio consilio ductum tibi persuadebis Langium in margine exemplaris Camerariani Camerarianas scripturas ascripsisse, nisi ut indicaret a suis libris illas abesse? Absunt igitur omnes quas supra posui voculae, quibus si operae pretium videbitur ex sola Epidico addere licet circiter quinquaginta (multas quae apud Langium aberant Camerarius in suis invenerat libris) nonnullasque ex Cistellaria. In aliis enim ille aliam secutus est adnotandi viam. Sed noli credere Plantino hunc esse crimini vertendum errorem, cum lineolis ille appositis quas expungi vellet designarit voculas, id quod in ea certe, quae mihi praesto est, editione (Francofurti a. 1593 apud I. Wechelium) factum esse video. Quod quid sibi vellet neque Gruterus [22]) neque Pareus [23]) intellexerunt neque Bothius [24]), neque nuperrimus editor Geppertus [25]), ut taceam alios.

---

21) Ne Camerarium quidem verum vidisse putaverim in tractando hoc versu quem delere quam emendare maluerunt huius aetatis critici. Scribendus videtur:

> Vaé misero mihí: male perdidít me. quid ais tú? THESP. Quid est?

Verbis *quid ais tu* pergit Epidicus ad aliam rem; cf. Pseud. v. 615:

> H. Quíd illic secum sólus loquitur? PS. Quíd ais tu, aduléscéns? H. Quid est?

Similiter depravatus est I 1, 54, cui aeque commoda medela non est in promptu. Verba sunt haec:

> Di immortales ut ego interii basilice. THESP. *Quid iam aut quid est?*

Extrema verba recte tradita esse negaverim. Videtur autem *aut* merae dittographiae deberi (*iam*), et *quid* errore repetitum esse, pro quo aliud expulsum est vocabulum; velut sic scribi possit:

> Di ímmortâles út ego interii básilice! THESP. Quidnám *tibist?*

22) Semel ille quid verum sit perspexit: cf. Susp. I 8. Quo magis mirum est, quod in ceteris tam caecus fuit: cf. ed. Taubmanno-Gruterianae Epid. I 2, 13.

23) Dici nequit quanta Pareus levitate usus in Analectis Plautinis repetierit Langianas lectiones. Quotiens enim quid sibi vellent non

Ea quae modo exposui dudum enucleaveram, cum mihi Hauniae peregrinanti Thorsenus vir clarissimus academicae bibliothecae praefectus benigne copiam fecit librorum quos Fabricius Hamburgensis olim possederat inspiciendorum. Inter quos est Operarii editio Plauti adnotata ab ipso Fabricio; cuius adnotationes ut conspexi, Langianas esse cognovi scripturas, sed ita comparatas quales esse debebant. Velut I 2, 13 habes: 'delet T' (i. e. *non negarem*), idemque frequentissime. Quod quo spectet prodidit ipse Fabricius prima libri pagina: 'Quae ascripta sunt noris petita esse ex libro Laevini Torrentii qui erat in bibliotheca Marquardi Gudii'. Laevinus autem Torrentius discipulus fuit atque amicus Langii, cuius libros post possessoris mortem acquisivit. Unde vides quam certa sit ea quam exposui ratio, ut ne verbum quidem opus sit addere [26]).

Qua re absoluta — hic enim error maxime verae aestimationi videtur offuisse — facile est ad iudicandum quid re vera valeant ad κρίσιν Plautinam libri Langiani: quo de pauca dixisse satis habebo. Nam quamvis ibi maiores lacunae quibus J laborat non fuerint [27]), tantum tamen abest ut bonae

---

intellexit, totiens eas suopte fretus arbitrio sibi composuit. Unum placet addere exemplum. Epid. I 1, 15 Langius ascripserat *varie Ep.* et versu sequenti *caprae non,* quorum prius ad Camerarii errorem spectare cum non videret Pareus, hariolatur haec in codicibus Langianis exstitisse: *varie Ep. Caprae non* omissis verbis quae interposita sunt.

24) Cf. ad Ep. I 2, 13 et alibi.

25) Gepperti neglegentiam increpare supervacaneum duco; satis est dixisse, eum Pareum tantum non post se reliquisse.

26) Unde fuerint Langii libri nescitur, transiisse autem eos cum ceteris in possessionem Laevini Torrentii veri simile est: cf. Miraeus Biblioth. eccles. p. 207 et Paquot hist. litt. XI (quamquam ibi de libris universis agitur). Fortasse cum aliis interierunt studio fratrum Societatis Iesu. Cf. van Hulstii 'Charles de Lange et Liévin Vanderbecke, Liége 1846' p. 78. De iis ex libris Langii qui etiamnunc exstant Bruxellae, egit Bernard: 'Rapport à M. le ministre de l'interieur sur les manuscrits de Charles Langius, deposés à la bibliothèque royale des ducs de Bourgogne. Bruxelles 1843.' — Exemplar Laevini Torrentii non potui indagare.

27) Cf. ad Epid. I 1, 77, ubi *pendent* libri Langiani exhibent, et qui sequitur versum, ubi *irruent* adnotatum est. Idem de plerisque valet lacunis.

frugis sint ad studia Plautina promovenda, ut multa corruptiora exhibeant verba poetae quam ceteri libri, cum omissis satis multis vocibus quas Plautinas esse constat, tum illatis aliis quae aperte prae se ferunt glossematum speciem. Velut desunt Epid. I 1, 6 verba *si dabis*[28]), ibidem v. 39 posterius *causa*; contra v. 2 *vero obsecro* exhibetur et v. 8 *huic ventri gratia* et v. 90 *quid faciam? aliqua.* Accedit quod trium codicum scripturae ita contaminatae sunt, ut quid in quoque fuerit diiudicari nequeat. Quae cuncta si quis reputaverit, non dubito quin impurum hunc fontem sit repudiaturus, unde si quid boni peti possit, id casui, non fontis praestantiae sit tribuendum.

§ 3. De codicibus Burneiano 227 et Ottoboniano 687.

Quas supra memoravimus J codicis lacunas, eae in omnibus octo priorum fabularum codicibus reperiuntur praeter unum, ad quem nunc venio. Burneianum dico 227, quem ita describit Hildyardus p. XIII:

"Codex Burneianus 227. Quondam Petri Podalyrii An-

---

28) Hic versus et is qui proxime praecedit in libris vulgo tales circumferuntur:

Veníre salvom gaúdeo. THESP. Quid ceterúm? EP. Quod ádsolet,
Cená tibi dabitur. THESP. Spóndeo. EP. Quid? THESP. Me áccepturum, sí dabis.

Geppertus in adnotatione silentio praetermisit ante *quod eo adsolet* v. 5 deesse in Ambrosiano personae spatium, quod casui tribuendum esse vix crediderim. Nam quamquam quae tradita sunt intellegi possunt, tamen haud scio an melius verba sic distribuantur:

Veníre salvom gaúdeo. THESP. Quid céterum quod coádsolet?
EP. Cená tibi dabitur. THESP. Spóndeo. EP. Quid? THESP. Me áccepturum, sí dabis.

Quae optime conveniunt servorum iocandi generi. *Coadsolet* scripsi cum Acidalio; cf. Casin. III 1, 4, ubi *eo addito* B, unde editores emendaverunt *coaddito*. Guyetus *eo* delevit. Ad locutionem cf. Curc. v. 457:

Quid hóc quod ad te vénio e. q. s.

ticii. Fol. Membranaceus. foliorum 110. Saec. XV (ineuntis?).

Litteris Italicis luculente scriptus; fronte illuminata, litterisque auratis pictisque singulae scenae (nisi sub finem voluminis) praefixis. Haud multum distat a B. 1, nisi quod aliquando mendosior est; habet notulas nonnullas, plerumque textus corrigendi causa margini adscriptas. Continet fabulas octo priores, eodem ordine quo in B. 1 digestas."

Quibus addendum est a fol. 100[b] eum recentioris manus opera exaratum esse. Is autem codex propterea memorabilis est, quod unam certe Epidici lacunam eamque satis magnam ita explet (Epid. I 1, 75 sqq.):

Illic hinc abiit solus es nunc. quo in loco haec res sit epidice
Nisi qtibi intete auxilii est absumptus es. tantae in impendent
Ruinae nisi suffulcis firmiť. non potes subsistere. itaque inte irruunt
Montes mali. neque ego nunc quomodo me expeditum ex impedito

Unde hi versiculi fluxerunt? Quos si ex fonte transcriptos esse statuas, simul putes necesse est pleniorem exstitisse codicem eiusdem familiae, quo pertineat J — nam in ceteris maximopere Burneianus cum J consentit —; sin aliunde invectos credas, miraberis multas alias lacunas relictas esse. Posse saltem illud non prorsus improbabiliter statui ex eo apparet, quod re vera exstitit codex persimilis et paullo maiore quam J vetustate insignis, cuius praeter fragmentum nihil servatum esse dolemus. Exstat id fragmentum

29) Quis ille fuerit Petrus Podalyrius Anticius quamquam diu quaesivi, tamen non contigit eruere. Nam quod libri 'bibliographici' — liceat hoc vocabulo uti — Podalirium quendam Germanum afferunt, id nomen fictum esse constat. Cf. Hummelii 'Neue Bibliothek von seltenen und sehr seltenen Büchern' etc. I p. 17: 'Podaliri Germani. cum Catone Certomio. de furore germanico diebus genialibus carnisprivii dialogus editus per Theodoricum Gresemundum iuniorem' e. q. s. Idem nomen (Podalirio Febeo) tradit E. Wellerus Ind. pseudon. p. 118 virum doctum Italum gessisse (Morando Morandi).

adhuc ignotum in codice miscellaneo Ottoboniano lat. 687 ex variis libris saeculo XVI vel XVII conglutinato, in quo duo folia sunt Captiv. v. 400—555 exhibentia. Quae cum misero modo lacerata sint, integrum locum exprimendum curavi.[30])

EG̃ Ms̄ mihi . suu[31]) fol. 1r
TYNδ Me hic ualere.
Ingenio haud dis
Neq. me aduersatū tibi
Intantis erumnis tam̃. neq
Neq. factis. neq. fide reb; indu
Tyⁿdare ut fueris animat' erga suu gn
Numq erit tā auarus. quin te gratis em
Et mea opa si hinc rebito faciā ut faciat
Nā tua opa & comitate & uirtute & sapien
Fecisti ut redire liceat adparentis denuo
Cum apud hunc confessus es///[32]) & geñ & diuⁱtias
Quo pacto emisisti e uinculis tuū herū tua sapi
PHŁ Feci ego ista ut cōmemoras. & te meminisse id gratu
Merito tibi ea euener̄ a me. nam nc̄ philo crates
Si ego itē memorē quę me erga multa fecisti bene
Nox diem adimat; nā ˢⁱseruus ms̄ esses nihilo setius
Mihi obsequiosus semper fuisti; EG̃. Dii uostram fidē
hominū ingeniū
Liberale. ut lacrumas excutiunt mⁱ. Videas corde
Amare interse quantis laudauit. suū herū seruus
Collaudauit; PHŁ. Pol istic me haud centessimā partē
Laudat quā ipse merit est ut laudetur laudibus;
EG̃ Ergo cū optume fecisti nc̄ adest occasio
Benefacta cumulare. ut erga hunc rē geras fideliī;
PHŁ Magis non factū possū uelle quā opa experiar psequi.

---

30) Invenit hoc fragmentum Bethmannus et Ritschelio transmisit; isque mihi commodavit. Denuo codicem tractavit et tamquam cum pulvisculo exhausit Gustavus Loewe, qui affirmat videri codicem vel paullulo prius quam saeculo XI scriptum esse. Superiores foliorum partes abscissae sunt, ut octo versus desint in singulis paginis. Ceterum fragmentorum scribendi et interpungendi genus fideliter imitati sumus.

31) Ante hunc versum reliquiae versus 399 discerni possunt.

32) *t* littera erasa est.

Id ut scias? iouē supremū testē do egio
Me infidelē non futurū philocrati; EG. Probus es homo;
PHŁ Nec me secus umquā ei facturum? quā me met mihi;
Istaec dicta te experiri & opa & factis uolo;
TYNб Et quo[d] minus dixi quā uolui dete animū aduortas uolo.
Atq. horum uerborū causa caueto m̄ iratus fuas.
Sed te queso cogitato hinc te mea fide mitti domum
fol. 1v ti satis;
TYNб. Satis;
sentia;
ū possis redeas; PHŁ. Res monet;
apazeta tibi.
ngraphū; TYNб. Quē singraphū?
nē. hinc ire huic ut liceat domū.
mbulato; PHŁ. Bene uale; EG. Edepol rē meā
de p̄da a questorib;
te filiū si diis placet.
dubitau s homines emerē an non emerē diu;
eruate istū sultis intus serui ne q̊ quā pedem
Efferat sine custode. ego apparebo domi.
d frēm modo captiuos alios inuiso meos.
adē per cunctabor ecquis adolescentē nouerit;
Sequere tute ut amittam. ei rei pmū p̄uorti uolo;

PARASITVS

Miser homo est qui ipse sibi qđ edit quęrit & id ęgre inuenit.
Sed ille est miserior? q & aegre quęrit & nihil inuenit.
Ille miserrim̄ est? qui cū eē cupit. qđ edat non habet;
Nā hercle ego huic diei si liceat oculos effodiā lubens?
Ita malignitate honerauit oms mortales m̄.
Neq. ieiuniosiorē neq. magis effractū fame
Vidi. nec cui mih̄ p̄cedat quicquid facere occeperit.
Itaq. uenter gutturq. resident. esuriales ferias
Licet parasiticæ arti maxumā malam crucem?
Ita iuuentus iam ridiculos inopesq. ab sese segregat.

Nihil morantur iā lacones[32]) uni subselli uiros
Quis agit hoc aut quis pfitetur inquā? q̊si muti silent.[33]) fol. 2r
Neq. me rident; Ubi cenam̉ inquā? Atq. illi abnuunt;
Dico unū ridiculū dictū dedictis melioribus
Quib; solebā menstrualis epulas ante adipiscier?
Nemo ridet; Sciui extēplo rem de compacto geri.
Nec canē quidem irritatatā uoluit quisq imitarier.
Saltē si non arriderent? dentes ut restringerent;
Abeo abillis? postq uideo me sic ludificarier;
Pergo ad alios. uenio adalios. deinde adalios. una res.
Om̄s compacto rē agunt quasi in uelabro olearii;
Nc̄ redeo inde inde? cū me ibi uideo ludificarier;
Itē alii parasiti frustra obambulabant in foro;
Nc̄ barbarica lege certū est ius meū. om̄e persequi.
Qui conciliū iniere q̊ nos uictu & uita phibeant?
His diē dicā. irrogabo multā ut m̉ cenas decē
Meo arbitratu dent cū cara annona sit; Sic ægero;
Nc̄ ibo adportū hinc. est illic mihi una spes cenatica;
Si ea de collabit? redibo huc ad senē ad cenā asperā;
EG̃ Quid est suauius quā bene rē gerere bono publico sic̄ ego?
Cū emi hosce homines? Vbi quisq. uident? eunt obuiā
Gratulantq. eārem; Ita me miserū restitando
Retinendoq. lassum reddiderunt;
Vix ex gratulando miser iam eminebam?
Tandē abii adpretorē. ibi uix requieui.
Rogo sẏngraphū. datur m̉ ilico de tyndaro. ille abiit dom
Inde ilico prę̄uortor domū. postq id actū est?
Eo ptiī ad frēm. inde abii? mei ubi s̄t alii captiui;
Rogo philocratē ex alide ec quis omnium
s. aristophon[34])
Nouerit. Hic exclamat eū sibi eē sodalem;
Dico eū eē apud me; hic extemplo orat obsecratq.

---

33) *a* m. I ex *o* fecit.
34) Ante hunc versum reliquiae exstant versus 479.
35) Superscripsit m. II, sed non recens.

Eū sibi ut liceat uidere; Iussi ilico hunc exolui; Nc̄ tu sequer
Ut qđ me orauisti impetres. eū hominē ut conuenias;
fol. 2ᵛ fuere? apta s̄t. patent prestigiæ [35])
palam est. neq. de hac re negociū est?
e occidam oppetāq. pestē heri uicē meamq.;
me aristophontes hic qui uenit m̊ intro.
t. is sodalis philocrati & cognatus est.
lus seruare si uolt me potest. nec copia est?
ā corde machinor astutiam;
? quid machiner? quid cōminiscar? maxumas
ptias incepisse hereo; EGIO. TẎNƀ. ARISTOPHONTES.
ūnc hominē ꝑripuisse foras se dicā ex aedibus?
nī uero ego occidi. eunt adte hostes tẏndare;
loquar? quid fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? m̊
˜certo sita est; Quid reb; confidam meis?
prius ii ꝑderent? quā peristi e patria tua
tes. qui ex parata re imparatā omnē facis.
æc res? nisi repio atrocē m aliquā astutiā;
m tibi hominē. adi. atq. alloquere;
est me hominū miserior?
est qđ meos te dicā fugitare oculos tẏndare?
o me aspernari q̊si me nūq noueris?
sū seruus quā tu? &si ego domi liƀ fui.
uero seruitutē seruiuisti inalide;
nime miror is si te [36]) fugitat aut oculos tuos.
dit? q istū appelles tẏndarū ꝑphilocrate;
me rabiosus habitus est inalide?
stic fabulet aures [37]) immittas tuas;
astis insectatus est domi matrē & patrē.
i qui sputat morb; int dū uenit;

36) Ante hunc versum reliquiae sunt versus 523.
37) *si* m. II.
38) *aures* ex *auris* m. I.

ab istoc ꝑcul recedas; EG̃. Vltro istū ame; AR̃. ain?
uerbero.
ū atq. insectatū esse hastis meū memoras patrem.
rbū n̄ esse ut qui me opus sit insputarier?
e. multos iste morb; homines macerat?

Dolendum sane quod hic codex non integer ad nos pervenit: qui si meliorem fortunam expertus esset, librum haberemus cum J plane gemellum, unde quid librarius peccavisset, quid ex communi fonte haustum esset certissime appareret. Nam quamvis non discrepent nisi levissimis in rebus, tamen veri simile non est J ex Ottoboniano esse transcriptum. Inde igitur cum possis conicere originem duxisse Burneianum, commode accidit quod falsam hanc esse coniecturam mihi contigit demonstrare. Cohaerere enim codicem Burneianum cum Palatino tertio Parei, quem nunc inter Vaticanos esse Palatinum 1614 numero signatum docuit Ritschelius Opusc. philol. vol. II p. 236, hae tibi persuadebunt scripturae prorsus eodem modo in utroque exstantes: Epid. I 1, 5 *quod esse assolet* (pro *quod eo assolet*); I 1, 24 *dyonigrem* (pro *digniorem*); I 1, 26 *viminum* (pro *viminei*); I 1, 28 *pol ita* (pro *pol illa*); I 1, 35 *scruptariis* (pro *scutariis*); I 1, 37 *ipse tibi* (pro *ipse ubi*). Sed alterum ne credas esse ex altero transcriptum eo prohiberis, quod Epidici illi versus, quos supra attuli, in Palatino desiderantur. Sequitur ut tertius eiusdem generis exstiterit codex, in cuius margine illi versus erant adnotati, unde fluxerunt et Palatinus et Burneianus: Palatinus, antequam illud factum esset, postquam factum est, Burneianus. Neque tamen ad κρίσιν Plautinam quicquam valent et ipse vetus codex[38]) illorum versiculorum fons videtur fuisse[39]).

---

39) Palatinum codicem olim in Germania fuisse nemo nescit; idemque in Burneianum cadere videtur. Ex B autem illi versus eodem modo poterant hauriri quo uberrima excerpta codicis Palatini 1042 (septimus is est Parei) membran. saec. XII vel potius XIII, ut Loewio videtur, de quo cf. Ritschelii Opusc. philol. vol. II p. 131 coll. p. 162. Quod initio suspicatus eram, ex hoc ipso codice illos fluxisse versus, fefellit me opinio, cum ibi sic exstent (f. 77ᵛ):

§ 4. De ceteris codicibus.

Exscripsi supra locum quo quid Ritschelius de J codice senserit significatur. Quae quamquam in universum ipse defendi, in eo tamen mihi longius ille videtur progressus esse, quod confidenter negavit ex J ceteros esse haustos eorumque proprium fontem constituit. Quam sententiam iam Wagnerus impugnavit, cum p. X plerosque libros ad J referendos esse pronuntiaret. Ei ita assentior, ut ad J vel gemellum cum eo codicem pertinere existimem codices octo priorum fabularum quotquot mihi innotuerunt ad unum omnes, quorum numerus est quadraginta tres[40]).

Epid.' Epidice nisi q̨ tibi in tete auxilii est absumptus es. tantę inte
Inpendent ruinę nisi suffulcis firmiter non potis subsistere.

40) 'Quam sit inutilis codex Burneianus ut prorsus in oculos incurrat, adiunxi triginta versuum primae Epidici scaenae discrepantes scripturae ratione habita editionis Geppertianae: 1. prehendit. 2. hodio est. 3. thespiro. TE. ho. 4. epidicum ego conspicor. 5. certe oculis uteris. TE. salve. 7. quod esse assolet. 9. quid magis ut velis. TE. exemplum adesse intelligo. EP. heuge. 10. agilior. hac. 13. te *deest.* 14. curculio occepi. 15. succura. 16. quidem. quovis. 17. perpetuon. volent. 18. caprigenum non placet. panterinum. 19. ut illa respondeas probe. 20. quid herilis filius noster valet. TE. pugilice atque adhelice. 21. tuo adventu adtulisti. 22. adveni. 24. mihi *deest.* reditur. 26. quem dices dyonigrem. hodie. 27. adest. 28. viminum. 29. aliud *deest.* sunt arma stratiphochi. 30. pol ita. — Ceterum moneo v. 71 G. recte eum exhibere *turbulentas* eundemque v. 91 *depoliet*, quod coniecit Palmerius.

41) Sunt autem hi: 1—7 Parisini 7888, 7890, 7891, 7892, 7894, 8183, 8184; — 8—11 Leidenses Voss. Lat. Q⁰ No. 22, Voss. Lat. Q⁰ No. 30, Bibl. Publ. Lat. No. 53, Bibl. Publ. Lat. No. 60; — 12—24 Florentini Laurent. plut. XXXVI 40, 42, 43 (saec. XIV), 44 (saec. XIV), 45, 47 (saec. XIV), 48, IXC sup. 12; IXC inf. 11 (*sedecim fabularum*), cod. Rediani 9, 108, Riccard. 661, 533 (saec. XV/XVI), 3143; — 25—32 Romani Vaticani Palat. 1616 (Parei I), 1617 (Parei II), 1614 (Parei III), 1618 (Parei IV), 1612 (Parei V), 1619 (Parei VI); Barberinus IX 1; Angelicanus T. 6. 10; — 33—40 Londinenses Arundel. 338 (cf. Hildyardi praef. Aul. p. XIII), Harleiani 2476, 2634, 2776, 3439, 4704 (saec. XIV), 5285, Ms. regalis 15 A XVIII; — 41. 42 Guelferbytani 141, 335; — 43 Vindobonensis 110/91. — Sciendum est autem eos codices de quorum aetate nihil notavi pertinere ad saec. XV. Excerpta mihi benigne miserunt ex Parisinis Ludovico Ieepio intercedente M. Bonnetus, ex Leidensibus Gulielmus du Rieu, ex Florentinis et Romanis Gustavus Loewe, ex Londinensibus idem vir doctus qui J codicem con-

Qua affinitate singuli inter se cohaereant codices, id enucleare qui volet vereor ne oleum et operam perdat. Quamquam non desunt vestigia, quae secuti fontes unde singuli libri manaverint indagare poterimus. Velut hic illic Curculionis versus I 3, 5 sq. tales circumferuntur:

Ubi tu es qui me convadatus veneriis vadimoniis
Ubi tu es qui me libello venerio citavisti ecce me e. q. s.

quorum posteriorem meram interpolationem esse neminem fugiet[41]). Unde apparet ad eundem fontem redire Guelfer-

---

tulit, ex Vindobonensi H. Sedlmayer. — Guelferbytanus 141, olim Helmstadiensis, idem est ex quo excerpta nonnulla dedit R. Ricklefs; cf. Wiedeburg 'philol. paedag. magazin' a. 1791 partis alterius p. 101 sqq. Quam bene ille calluerit crisin Plautinam inde apparet, quod codicem maxime cum manu scriptis libris 'Palladii' concinere affirmat. Nempe cum invenisset saepe apud Pareum hanc adnotationem: 'ita mss. Pall.', Palladium quendam sibi excogitavit.

41) Idem dicendum est de versibus quos I. Baptista Pius post Amphitr. v. 824 in codice reverendae fidei se invenisse refert hosce:

AM. Qui testes? AL. Testes. AM. Quid testicularis? uno sat est.
Nec nobis praesente aliquis nisi servus Africanus. In actione
Adest si hunc absentem invenerit puer.

quos pannos esse misere consutos ex Nonio dudum intellectum est. Similiter cavendum est ne ad antiquitatem referamus versiculos insulsos, quos post Epid. I 2, 5 BJ praebent, itemque quos post III 4, 80 exhibent, quippe quos vel hic unus damnet versus:

Me impune irrisum esse habitum, depeculatum eis

cum neque 'depecŭlatum eis' neque, quod Buechelerus commendavit, 'depecŭlatui. ‖ Mei sic' e. q. s. propter prosodiam ferri possint. Sed his non addendi sunt Epid. IV 2, 27 sqq.:

Quibus de signis agnoscebas? PER. Nullis. PHIL. Qua re filiam
Credidisti nostram? PER. Servos Epidicus dixit mihi.
PHIL. Quid si servo aliter visum est, non poteras novisse, obsecro?

qui versus quamvis omissi in Ambrosiano tamen necessarii sunt propter versum antecedentem et sequentem, qui nisi quae in BJ interposita sunt servantur male cohaerent. Videntur oculi aberravisse propter similia initia versuum 26, 29, 30:

Quid ob eam
Quid si servo
Quid ego qui

Quamquam de restituendis versibus 26 et 29 incertus sum.

bytanum 141, Laurentianum XXXVI 40, Leidensem 53, Palatinum I. Sed magis iuvat videre ex D codice in Germania saec. XV ineunte reperto et a Nicolao Trevirensi in Italiam translato nonnulla in octo priorum fabularum traditionem esse transvecta. Cuius rei vestigia quamquam nulla in Aulularia et Captivis, nonnulla tamen in Amphitruone et satis multa eaque certissima in Asinaria deprehendi. Velut v. 16 sqq. in J fere tales sunt:

> Sicut tuum vis unicum gnatum tuae
> Superesse vitae sospitem et superstitem
> Perque illam quam tu metuis uxorem tuam e. q. s.

omisso versu hoc post 17:

> Ita ted obtestor per senectutem tuam.

In eodem codice desiderari v. 105

> Quid si forte in insidias devenero

supra diximus. Eosdem igitur omittunt versus satis multi libri, velut Laurentianus plut. XXXVI 43, 44, 45, 47; Palat. 1618, 1612; Riccard. 3143; alii. Contra in aliis uterque exstat, ut Laurentiano plut. XXXVI 42; Guelferbytano 335; in nonnullis margini sunt adscripti, ut Laurentiano plut. XXXVI 40; Burneiano 227. Sed ubiubi Asin. v. 18 exstat, ita exhibetur:

> Ita te obtestor per senectutem tuam

quae B codicis scriptura est (*itate*). Quod si nihilo minus ex D illos haustos dixi, id me commovet, quod in nullo codice saeculo XV antiquiore apparent, sed in eis tantum qui saec. XV exarati sunt.

Veniendum nunc ad eos Plauti codices qui viginti fabulas continent, quo ex numero duodecim posteriores redire ad D non est quod post Ritschelium denuo ostendam[42]), priores autem ad J fontem referendas esse inquirenti[43]) mihi primo

42) Cf. Opusc. philol. vol. II p. 19.

43) Praesto mihi fuerunt excerpta ex codicibus hisce: Burneiano 228, Parisino 7889, Laurentianis plut. XXXVI 36, 37, 38, 39 (de quibus cf. Ritschelii praef. ad Bacch. p. VI sq.); Leidensi (cf. Ritschelii praef.

obtutu apparuit. Quod non ita intellegi volo, quasi ex ipso illo codice eas esse transcriptas censeam, praesertim cum ex eodem omnes fluxisse nullo modo sit veri simile: sed qualiscunque librariis praesto erat illius generis codex, eo usi sunt, ut adiectis duodecim posterioribus fabulis unum Plauti volumen efficerent. Nam quot constitui possunt genera librorum qui priores octo fabulas exhibent, in totidem fere discedunt ceteri, id quod exemplis demonstrare cum vix usui sit, chartae parcere malo.

Quod de codicibus viginti fabularum dixi, idem valet de editione principe[44]) quae prodiit Venetiis a CIƆCCCCLXXII, sive ex uno codice facta est sive ex duobus. Eodem denique fonte nituntur editiones usque ad Camerarianam omnes.

CAPVT ALTERVM.

§ 1. Glossemata.

Amphitr. 678 J miram hanc exhibet scripturam: *thebani uero aliter uirorum ificant rummificant,* quae quo spectet disces ex B: *thebani uerorũ* *mificant.* (ri *supra lineam*) Contaminatae igitur sunt duae lectiones, quod idem in D factum est Asin. 626: *loquere t quid qđ.* Similiter corruptus est Amphitr. v. 647, ubi B exhibet: *ut meus uictor uir belli redeat;* (in margine *at. clueat* m. II), quae talia sunt in J: *belli reducat* (= *redeat*) (clueat *supra lineam*), atque in D: *belli ducat* (ut, e *supra lineam*) (*ut* = *vel*). Voluit igitur manus

---

Mil. gl. p. XIV); fragmentis Mediolanensibus (vide Opusc. philol. vol. II p. 237, ubi corrige notam ita: H 75 inf. et H 25 inf.); Vindobonensibus 111 et 3168; Barberino 2161 (IX 22) (cf. praef. Mil. gl. p. XIII); Vaticanis 1629 et 1633 (cf. praef. Trin.[1] p. XXXIV sq.). Praeterea inspexi codicem Lipsiensem et Etruscum, de quo vide praef. Trin.[1] p. XXXIII.

44) Doleo quod de octo priorum fabularum editione principe (cf. Opusc. philol. vol. II p. 34 sq.) nihil referre possum: quamquam quin ad vulgatos libros redeat nullus dubito.

secunda *redeat*[1]). Idem haud scio an statuendum sit Amphitr. v. 929, quem ita J exhibet:

> Iuben michi ut comites. IV. Sanan es? AL. Si non iubes e. q. s.

collata hac codicum BD memoria: *Iuben mi ire comites,* ut plena codicis J scriptura talis fuerit:

> Iuben mihi vel ire comites.

Videtur igitur non sine causa delevisse Fleckeisenus *ire* vocem, quamvis dissuadeat C. F. W. Muellerus 'Plaut. Pros.' p. 115.

Quaerendum est num forte eodem spectet Epid. V 2, 14, quem ita B exhibet:

> Dum sine me quaeras mea causa uel medio in mari

atque J:

> Dum sine mequeras. mea causa uel inmedio inmari

Deest enim illud *vel* in A, ubi haec legit Loewius:

> DU . . . . SQUAERASMEACAUSAMEDIOINMARI

Quae si comparaveris cum B et J, non improbabile videbitur opinio, horum scripturam ita esse intellegendam: *medio* (supra: *vel in medio*) *in mari.* Simul moneo non recte Guyetum *quaeras* inseruisse post *causa,* sed tale quid potius videri exstitisse:

> Dúm tu sine me quaéras, quaeras meá causa medio ín mari.

Similiter hic illic Ambrosianus est corruptus, velut Epid. III 4, 67, ubi MULIEREMFIDICINAM exhibet, quorum alterum pro altero poni potest. Graviores indidem maculae adspersae sunt secundi actus eiusdem fabulae primo cantico, quod ita incipit in A:

---

1) Nescio an huc pertineat scriptura, quam J Asinariae v. 249 habet *non te melius ƚ.* Sed quamquam potest olim exstitisse *non te melius vel nunc,* tamen posse etiam ƚ ex *t* ortum esse (*meliust*) quis negaverit? Sic Asin. 472 exstat in J: *impuren i. bili,* quod ex *impure, nihili* factum esse facile quivis intellegit.

19 PLERIQ·KOMINESQUOSCUMNIKILREFERTPUDET
1 UBIPUDENDUMESTIBIEOSDESERITPUDOR
2 QUOMUSUSTUTPUDEAT
3 ISADEOTUESQUIDESTQUODPUDENDUMSIET
4 GENERENATAMBONOPAREMDOMUM PAUPEREM
5 DUCERETEUXOREM
6 PRAESERTIMEAMQUAEXTIBICOMMEMORESKANCQUAEDOMOST
7 FILIAMPROGNATAM

Primus versus claudit paginam; nova incipit ab 'ubi pudendum est'. Versu 4 *pauperem* correctura est vocis *parem* in fine manu I adnotata. Obiter iudicanti omnia recte se habere videbuntur, cum verbis 'ubi pudendum est ibi eos deserit pudor' prorsus respondeant haec: 'genere natam bono pauperem domum', versus 2 autem versui 5. Diligentius tamen reputanti tota haec artificiosa divisio corruit. Rectissime enim Kiesslingius Mus. Rhen. vol. 24 (a. 1869) p. 119 'ubi pudendum est' et 'quom usust ut pudeat' simul ferri posse negavit, cum alterum pro altero poni nec metrum vetet nec sententia. Videtur autem 'ubi pudendum est' varia scriptura esse, quae aliunde hausta atque in margine vel supra versum adnotata postea in verborum irrepsit continuitatem. Qua expulsa et transposita *te* vocula elegans evadit versuum haec distributio:

Plérique homines quós, quom nil refért, pudet, quom usúst ut pudeant,
Íbi eos deserít pudor [2]).
Ís adeo tu és. Quid est quód pudendúm siet
Génere natám bono paúperem té domum
Dúcere uxórem, praesértim eam, qua éx tibi
Cómmemores hanc quaé domist
Fíliam prognátam?

2) Iambicos senarios Kiesslingius discribit hosce:
Pleríque homones quós quom nil refért pudet,
Quom usúst ut pudeat, íbi eos deserít pudor.
Trochaicum octonarium esse primum versum dudum statuit Hermannus Elem. doctr. metr. p. 315, *omnes* post *plerique* inserens. Mira protulerunt Crainius in Diar. gymn. vol. XX (a. 1866) p. 483 et Spengelius 'T. Maccius Plautus' p. 166. *pudeant* scripsi cum Lachm. ad Prop. p. 155.

Pergo nunc ad. aliam interpolationis detegendae viam. Amphitr. v. 339 sq. tales in libris circumferuntur:

Verum certum est confidenter hominem contra conloqui
Igitur qui possim videre huic fortis a me ut abstineat manum.

Deleverunt viri docti *igitur* metro flagitante. Quod si recte fecerunt, manum interpretis deprehendimus indicantis quo contineretur vinculo posterior versus cum priore. Praeter hoc exemplum duo alia traduntur, ubi *igitur* tam miro modo usurpatur; nam si sensum habet, certe idem significat quod alibi *ea causa* vel *ita quidem*[3]). Alterum exemplum Epidici est, ubi III 3, 1 sqq. fere ita libris exhibentur:

Non oris causa modo hominis aequom fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suom,
Sed id qui (sibi id qui J) perspicere possent cor sapientiae
Igitur perspicere ut possint cordis copiam.

Sed rectissime viri docti tertium et quartum versum in hunc videntur contraxisse:

Sed [id] quí perspicere póssent cordis cópiam.[4])

Iterum igitur interpretis manum deprehendimus adnotantis haec: 'igitur perspicere ut possent cor, sapientiae copiam', unde librorum manu scriptorum lectio conglutinata est.

Iam ad tertium locum accedendum est haud absimilem eorum quos tractavi. Asinar. v. 249 sqq. vulgo ita exhibentur:

Hércle vero, Líbane, nunc te méliust expergíscier
Átque argento cómparando fíngere fallaciam.

---

3) Cf. Holtze Synt. prisc. script. lat. vol. II p. 366 et Hand Turs. vol. III p. 187.

4) *id* delendum est; oculi librarii aberraverunt in sequentem versum:

Ubi id ínspexissent e. q. s.

Quem sequi voluit versum Geppertus

Fuit cônducibile hoc quídem mea senténtia

eum, cum de necessitate transponendi nullus dubitem (in libris exstat post v. 11), post v. 6 ponendum iudico cum Brixio; cf. Fleckeiseni Nov. annal. vol. 101 (a. 1870) p. 761.

Iám diust factum, quóm discesti áb ero atque abiisti ád forum,
Ígitur inveniúndo argento ut fíngeres falláciam.

Alterutrum versum exturbandum esse facile apparet. Ipse olim alios secutus priorem damnavi (cf. Acta soc. phil. Lips. vol. VI p. 236 adn.); quem quamquam nunc quoque ita a Plauto profectum esse nego, tamen propter ipsum illud *igitur* perquam mirum posteriorem nunc in suspitionem vocandum esse video. Quae si probabiliter videbor disputavisse, a Plauto certe ille usus *igitur* vocis alienus est.

Ut his locis in ipsa elocutione vestigia interpolationum deteximus, ita alibi eo res conficitur, quod aperte demonstrari potest, unde sua interpolator sit mutuatus. Velut Epid. I 1, 80 sqq. ita dat vetus codex:

Ego miser ꝑpuli meis dolis
Senem. ut censer& suam sese emere filiam. Is suo filio fidicinam
Emit. quam ipse amat. quam abiens mandauit mihi.
Si sibi nunc alterā ablegione abduxit animi causa. coriū ꝑdidi.
Nā/// ubi senex senserit sibi data ēē uerba. uirgis dorsū despoli& meum.

Quibus cum verbis fere consentit J, nisi quod *abduxi* exhibet et *sibi* pro *si sibi*. Quod si Geppertus dicit se in discriptione versuum 82—91 secutum esse Ambrosianum, id certe addere debuit, ibi versiculos 'is suo filio' et sim. in duos semper divisos esse, ut singuli cretici singulis contineantur versibus. Omnino autem in palimpsesto haec legi potuerunt:

9 MEISDOLISSEN (? ? ...)
10
11
12 FIDICIN
13 S
14
15
16 SIBIDATAESSEUE

Initia versuum 10, 11, 14, 15 vacua sunt, unde apparet

v. 10 continuisse verba *is suo*, v. 11 *filio*, et probabile fit v. 14 scriptum fuisse *nam ubi senex*, v. 15 *senserit*. Dubitare autem licet de versibus 12 et 13, quorum spatium angustius est quam quod capiat verba 'fidicinam emit quam ipse amat quam abiens mandavit mihi. si sibi nunc alteram a legione abduxit animi causa corium perdidi': ibi videntur duo longiores versus scripti fuisse, quorum posterior a *si sibi* vel *sibi* initium ceperit. Unde conicio totum locum ita esse conformandum:

Égo miser pérpuli
Meís dolis senem, út censeret suám sese emere fíliam.
Ís suo fílio
Fídicinam emit quam ílle amabat, quam ábiens mandavít mihi.
Síbi nunc alteram áb legione abdúxit: corium pérdidi.
Nam úbi senex sénserit
Síbi data esse vérba, virgis dórsum dispoliét meum.

Cur haec potissimum verba damnaverim, docet eiusdem scaenae v. 45:

EP. Cúr eam emit? THESP. Ánimi causa. EP. Quót illic homo animós habet?

Praeterea monendum est *si sibi* in B dittographia ortum esse, *dispoliet* autem me scripsisse cum Pareo, plerisque cum Palmerio *depoliet* praeferentibus. Sed nota res est quantopere Plautus composita a *dis-* incipientia amaverit.

Iam vero maioribus his absolutis glossematis ad aliam placet descendere quaestiunculam de apiscendi vocis usu Plautino, cum dici nequeat quoties exquisitior haec vox non modo apud Plautum, verum etiam apud alios veteres scriptores interpretamento obscurata sit [5]); namque *adipisci*, quod substituerunt, Plautus Terentiusque omnino videntur evitasse. Nihil probat Epid. II 2, 50, quem ita praebet Ambrosianus:

CANIQUOQ·ETIAMADEPTUSTNOMEN # QUINUBEANT LACONICŨ

5) Tractavit hanc quaestiunculam ante me iam Kampmannus 'Annot. in Plauti Rud.' Olsn. 1830 p. 13, sed deficientibus codicum subsidiis.

Quinubeant exstare visum est, sed *in* litteris incertissimis; quod legit Geppertus *quiniubeant* locum habere vix potest. Ab Ambrosiani igitur memoria profectus Kiesslingius Mus. Rhen. vol. 24 (a. 1869) p. 120 talem constituit versum:

Cánis quoque etiam *adéptust* nomen quém vocant Lacónicum.

Canis et *adeptust* ante Kiesslingium iam Heinsius coniecerat, quem rectissime impugnavit Gruterus. Quid enim? De vestium nominibus multiplicibus sermo est, non de nomine canibus indito. Quod certe in Kiesslingium quoque cadit. Itaque praeferenda est ceterorum librorum scriptura haec:

Cáni quoque etiam *adémptumst* nomen. PER. Quí? EP. Vocant Lacónicum.

Ut hoc loco sententia, ita aliis repugnat metrum *adipiscendi* formae; velut Epid. V 2, 3 ita scribendus esse videtur:

Táce! sine modo me hóminem *apisci*. AP. Díco ego hoc tibi iam út scias.

? ? ? ? ? ? ? ?
In A haec exstare videntur: TACESINEMODOME [6]), sed litteris sat incertis. B habet: *tace sis modo sine me* et *di* supra *apisci* scriptum; J *aspici*. Ceterum cf. Muellerum 'Plaut. Pros.' p. 742 et Luchsium in Studemundi Stud. vol. I p. 28.

Idem de Trinummi v. 367 iudicandum est:

Nón aetate, vérum ingenio *apíscitur* sapiéntia.

Ita A; *adipiscitur*, quod est in BCD, falsum esse metrum docet, id quod iam a Mureto (V. l. XV 13) ante Reizium Hermannumque perspectum est.

Terentii Heautontim. IV 3, 15 (693):

Deórum vitam *aptí sumus*. P. Frustra óperam opinor súmo.

Ita recte plerique codices; in Bembino est *apti* (*de* supra scriptum; *de* a m. post.), quod falsum est.

---

6) Unde probabile fit scripturam *tace sis modo me sine* ortam esse ex hac: *tace sine modo me* (*sis* supra *sine*). Sed quam proni fuerint librarii ad hanc addendam voculam, docet exempli causa Epid. III 4, 78 ubi A PROPERASISIGITUR pro eo quod ceteri libri praebent *propera igitur*.

Phorm. II 3, 59 (406):

Hic de eádem causa bís iudicium *apíscier.*

Ita Bentleius; *adipiscier* librorum (etiam Bembini) tollit metrum.

Capt. IV 1, 8 (775):

Síne sacris herédítatem *sum áptus* ecfertíssumam.

Ita B; *adeptus* J.

Turpilii v. 10:

Spíssum est iter: *apísci* haud possem nísi cum magna míseria.

Nam trochaice currere hunc versum, non iambice, quod visum est Bergkio, recte videtur Ribbeckius statuisse. In libris est *adipisci.*

Rud. prol. 17:

Qui hic lítem *apisci* póstulant peiúrio e. q. s.

Commemoravi hunc versum, quoniam ibi quoque quamquam in deterioribus tantum libris *adipisci* est; metro neutrum repugnat.

Notum est epigramma quod sepulcro suo incidendum reliquisse dicitur ipse Plautus apud Gellium I 24:

Postquam est mortem *aptus* Plautus, comoedia luget e. q. s.

Pro *aptus* in libris variae circumferuntur scripturae, inter quas *adeptus* est.

Itaque recte videtur Bothius Capt. III 1, 23 (483) ita edidisse:

Quíbus solebam ménstrualis épulas ante *apíscier.*

quamquam contra libros (in A hic versus non exstat); recteque Andr. II 1, 32 (332) Fleckeisenus:

Núptias ecfúgere ego istas málo quam tu *apíscier.*

In Bembino hic versus non est servatus: in Decurtato est *a . . piscier* in rasura; recte denique Iacobus Bothium secutus et Kampmannum (cf. Annot. in Rud. p. 13) Epid. I 1, 13 commendavit:

Víx *apiscendí* potestas módo fuit e. q. s.

Notandum est hoc loco A quoque exhibere *adipiscendi*, quod non magis mirum videtur quam *adipiscier* in Bembino Phorm. II 3, 59 traditum, unde discimus ne vetustissimos quidem codices prorsus hoc glossemate fuisse liberos.

Praeter *apiscendi* formam hic illic verbo composito *indipiscendi* usus est Plautus; cf. Stich. v. 563:

Sénex quidem voluít, si posset, *índipisci* dé cibo.

et Epid. III 4, 15:

Divítias magnas *índeptum* e. q. s.

Posteriore loco B *indēptum* habet, J *ademptum*, deteriores libri *adeptum*. Quae si reputaveris, nonne tibi videtur Plautus Captivorum versum IV 1, 13 (780) ita scripsisse:

Speróque me ob hunc núntium aevitérnum *indepturúm* cibum —?

adepturum BJ. Participium autem vel magis suspectum est quam ceterae formae; nam praeter hunc locum nusquam traditur [7].

Iam duo restant ni fallor loci de quibus difficile est iudicare. Alter Terentii est, apud quem Phorm. II 3, 65 (412) haec exstant:

An ne hóc quidem ego *adipíscar*, quod ius públicumst?

Plauti alter, qui est Stichi versus 280:

Nunc tíbi potestas *ádipiscendist* glóriam, laudém, decus.

Quamquam priore versu facili coniectura possit *indipisci* scribi, quod a Terentiana prosodia minime abhorret. De Stichi autem versu quominus audacter sententiam proferamus, metri difficultate prohibemur. Sed cum versus artissime cohaereat cum eo qui insequitur (in libris ordo est inversus), suaviorem fore rythmum hoc quoque versu trochaice dimenso crediderim. Qua re vide num talis tibi placeat versus:

Núnc potestas tíbi apiscendist glóriam, laudém, decus.

---

7) Exstat *aptus* apud Pacuvium v. 168 Ribb.², Accium v. 436, Titinium v. 2 (*abtęsimus*). Itaque dubito an non recte Ribbeckius Turpil. v. 209 *adeptus* coniecerit.

Expedivi hanc quaestiunculam lubricam sane et difficilem ut potui: num sic recte disputaverim alii diiudicent.

§ 2. Lacunae.

Richardum Muellerum in dissertatione 'de Plauti Epidico' scripta primam scaenam trochaicis septenariis compositam esse contendentem egregie opinionem fefellisse ut recte iudicaverunt docti, ita ii sunt vituperandi, qui tantum non omnia admissa esse rati miram metrorum varietatem miro studio prosecuntur. Quin eo usque progressi sunt, ut medios inter septenarios octonariosque hic illic senarios iambicos poetam interposuisse crederent et ipsi interponerent librorum menda sublaturi. Velut ut exempla afferam hi senarii plausores invenerunt haud paucos (v. 44 sq.):

Nam cérto priusquam hinc ád legionem abiít domo,
Ipsús mandavit mi áb lenone ut fídicina e. q. s.

et v. 22 sq.:

te volo
Percóntari. operam da, ópera reddetúr tibi.[8])

---

8) Quibus adde v. 3, quem Engerus de pros. Pl. p. X talem refinxit:

Certe útere oculis. THESP. Sálve. EP. Di dent quaé velis.

et v. 9, quem ita edidit Beckerus (de com. Rom. fab. p. 11):

Quam quídem iam diu te pérdidisse opórtuit.

Priorem versum sic exhibet A:

Sátis recte oculis úteris.
Sálve. # di dent quaé velis.

et posteriorem ita:

Quám quidem te iámdiu
Pérdidisse opórtuit.

Sed fortasse praestat quod proposuit C. F. W. Muellerus 'Nachtr. zur Plaut. Pros.' p. 125:

Quám quidem te iámdiu edepol pérdidisse opórtuit.

Neque enim dici potest quantopere omnino voculis hic illic omissis a librariis peccatum sit. Saepius causa inde repetenda videtur, quod codicis verba a librario legi non potuerunt, ut necesse esset signo addito id indicari: cf. Epid. III 4, 50 et 51. Ut his locis Ambrosianus succurrit, ita idem accidit v. 68 eiusdem scaenae, ubi Studemundus et

Vide C. F. W. Muellerum 'Nachtr.' p. 125, Luchsium in Studemundi Stud. vol. I p. 54, alios. Quamquam versus 45 ne in libris quidem senarius est, cum sic incipiat: 'ipse mandavit mihi', quod trochaico numero accommodatissimum est. Iacobus ita supplevit[9]):

Ípse mihi mandávit *multis* áb lenone ut fídicina

Unde probabile fit in antecedenti quoque versu aliquid excidisse, velut tale:

Nám certo priúsquam hinc *Thebas* ád legionem abiít domo.[10])

Restat v. 22, quem variis conaminibus tentaverunt. Sed cum in A sit personae spatium post 'percunctari', ut Thesprioni tribuantur verba sequentia, quod fieri nequit, suspicor olim scriptum fuisse *Thesprio*, quod cum librarius pro personae nota haberet, omisit spatio relicto. Unde elegans evadit versus hic:

Pércontari, Thésprio! operam da: ópera reddetúr tibi.[11])

Loewius DICERE sibi elicere posse visi sunt. Similiter v. 71 ex A lux affulget cum AIUNT exhibeat, non AUDIUI, quod adnotavit Geppertus. Itaque rectissime Brixius Fleckeiseni Nov. annal. vol. 101 (a. 1870) p. 767 versum ita scribit:

Stratíppoclem aiunt Périphanai fílium.

9) Leopoldus Reinhardt in Studemundi Stud. vol. I p. 103 sq. hunc versum simul cum eo qui antecedit et duobus qui subsecuntur pro spuriis habet, quia pugnare videantur cum versibus 56 sq.:

Quía cotidie ípse ad me áb legione epístulas
Mittébat. sed taceam óptumumst e. q. s.

Quaerit enim Reinhardtus, quid id sit quod reticere velit servus modo omnem rem professus. Sed fallitur vir doctus. Ad spectatores illa locutus erat Epidicus, quorum causa fabula agebatur, et ab hac certe recensione vix possunt illi versus abesse.

10) Videtur membranae defectus causa lacunae esse, ut v. 41 sq. secundae scaenae primi actus (B):

Unde libet. nam ni //// ante solē occasum elo ......
Meam domum ne inbitastute inpistrinum ......

11) Idem factum esse statuit Bothius IV 1, 26, quem ita scribit:

Fábulata es. PHIL. Míra memoras Périphane. PER. Em; istuc réctius e. q. s.

Alia lacuna Epid. V 1, 33 sqq. statuenda esse videtur, qui tales sunt in BJ:.

Iunulam (Innulam J) atque anellum aureolum indigitum (indigito J). MVLIER memini mi homo (mihõ J)

SERVVS Non (num J) meministi me auream adte adferre (afferri J) natali die?

MVLIER Tu ne is es? SER̄ ego sum & istic frater tuus est alia matre (inaliamatre B) uno patre.

MVLIER Quid? pater meus uiuust (uiuus est J) e. q. s.

Errat Geppertus cum adnotat versum 'non meministi' e. q. s. in A bis exstare similibus deceptus initiis versuum 32 et 33. Legi autem poterant haec:

NONMEMINISTIMEAUREAMADTEADFERRENATALIDIE

LUNULAMATQ·ANELLUMAUREOLUMINDIGITUM#MEMINI

MIKOMO

TUNEISES#EGOETISTICFRATERQUITEMERCATUSTUUS

---

sed falsam esse hanc coniecturam non est quod post Muellerum Pros. Plaut. p. 577 adn. moneam. Quod idem suasit:

Fábulata's. PHIL. Át tu mira mémoras. PER. Em, istuc réctius

stare non potest propter Ambrosiani memoriam hanc:

FABULATAS#MIRAMEMORAS.........EMISTUCRECTIUS

unde apparet tale vel simile quid olim exstitisse:

Fábulata's. PHIL. Míra memoras. PER. Quíd faciam? Em istuc réctiust.

Sequentem versum, quem ita supplet Muellerus:

Méministin me [té novisse. PHIL. Ubi?] PER. Ín Epidauro. PHIL. Ah gúttula

A ita exhibet:

MEMINISTIN#MEMINI#QUID.........NTUEPIDAURO
KAGUTTULA

quem talem fuisse conieci:

Méministin? PHIL. Meminí. PER. Quid meministi? Ín Epidauro — PHIL. Ah gúttula

Hic paginae finis est; sequentis quid primus versus continuerit incertum est, sed certum, hunc secutum esse versum 36. Iam habemus hos versus:

> Nón meministi me aúream ad te adférre natalí die
> Lúnulam atque anéllum aureolum ín digitum. VIR. Meminí, mi homo.
> Túne is es? EP. Ego sum ét istic frater quí te mercatúst tuos.

Iam facile quispiam coniecerit verba *alia matre, uno patre* esse interpolata, id quod quominus probabiliter statuatur, impedit Ambrosianus. Cuius in primo paginae versu quid exstiterit etsi legi nequit, tamen quis negabit probabile esse, versum sic exiisse:

> ália matre, unó patre —?

Videtur igitur in BJ lacuna esse statuenda.

Epid. I 1, 59 sqq. fere tales sunt in BJ:

> Nescio edepol quid tu timidus es
> Trepidas Epidice. ita voltum tuum videor videre commeruisse
> Hic me absente in te aliquid mali.

Prioris versus tale constituit initium Augustus Luchs Hermae vol. VI (a. 1873) p. 273:

> Nescío pol quid tu tímidu's. trepidas Épidice e. q. s.

In exitu pro *ita* Acidalius *uti*, Geppertus *ut* coniecerunt. Alterum autem versum a *video* incipere voluerunt viri docti adscita Camerarii et Gulielmii coniectura (*video* pro *videor*). Atque initia versuum recte constituta esse Ambrosianus docet, in quo haec apparent:

NESCIOEDE

UIDEORUIDER

Quae cum recte viderint viri docti, tamen vehementer dubito eodemne iure *videor* in Ambrosiano quoque traditum in *video* mutarint necne. Cf. Cistell. II 3, 1:

Audíre vocem vísa sum ante aedís modo

et Terentii Eun. III 2, 1:

Audíre vocem vísa sum modo mílitis.

Prorsus autem gemellum ex Ciceronis libri de amic. c. 12 attulerunt lexicographi: *Videre iam videor populum* e. q. s. Quo simul illud dubium fit, quod in exitu versus antecedentis *ita* in *ut* mutaverunt, cum praesertim 'ut voltum tuom video, videris' e. q. s. singulariter dicta esse nemo sit negaturus. Unde ni fallor non sine probabilitate colligitur intercidisse versiculum, quo servato et *ita* illud et *videor videre* haberent quo apte referrentur.

Maiorem mihi videor lacunam detexisse in Curculione fabula, cuius v. 236 sqq. ita edidit Fleckeisenus:

Sed quíd tibist? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, hirae omnís dolent.
PA. Tum te ígitur morbus ágitat hepatiárius.
CA. Lién dierectust. PA. Ámbula: id lieni óptumumst. 240
CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu aliquót dies
Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi
Nunc dúm salsura sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestinis vílius.
CA. Aufér quaeso ista atque hóc responde quód rogo e.q.s.

Versum 240 libri post 244 exhibent; transposuit Acidalius. Ad v. 239 adnotavit Lambinus haec: '*morbus hepatarius*, hoc est morbus hepatis seu iecoris, *agitat*, hoc est vexat. Sed hic iocum aliquem subesse puto, idque coniicio ex lenonis responsione. Nam si nulla alia horum verborum sententia esset quam haec: tu igitur morbo iecoris affectus es, non responderet leno: *facile'st miserum inridere.* Quae enim irrisio est in eo quod dicat aliquis, quempiam hepatis morbo tentari?' Lambini vestigia plerique secuti sunt velut Forcellinius, qui in lexico haec verba ita intellegit, ut hepar pro sede libidinis sit positum. Contra Acidalius cum cognosset v. 245 optime cohaerere cum v. 244, transponenda putavit

ea quae interiecta sunt. Vide sis eius divin. in Plauti Curcul. cap. III. Irrisionem autem in eo positam vult, quod Palinurus lenonem ambulare iubeat, non nesciens aegre illum pedes proferre posse. Sed quamquam unam ille expedivit loci difficultatem, tamen novam simul videtur invexisse illiusque quam Lambinus tetigit tam quam lacte lactist similem. Lienosis enim cum hoc praecipiat Celsus de med. IV 9: 'hoc vitium quies auget; itaque exercitatione et labore opus est' qui quaeso potest Palinurus inridere miserum, cui saluberrima det praecepta? Nisi forte credis lenonem omnino ambulare non iam potuisse, quod facile refutatur. Unde apparet hiare sententiam, licet Acidalii transpositionem comprobemus. Quod ipsum novo possum probare argumento.

Verba enim 'quin tu aliquot dies perdura, dum intestina exputescunt tibi' e. q. s. procul dubio ad aliud medicorum de eodem morbo praeceptum referendum esse et dudum intellectum est et monuit Mercklinius in 'Symb. exeg. ad Curcul. Plaut.' (Dorpati 1862) p. VI. 'Dulcia' ait Celsus, 'omnia inimica sunt; ...... edenda sunt s a l s a m e n t a vel oleae vel ex muria dura'. Iubet autem Palinurus lenonem durare, donec intestina labefiant; quod statim fieri non posse, cum bene sint sallita, posse tamen fieri, si per paucos dies salsamentis abstinuerit; tum enim fore ut tanto minus veneat, quanti sola sint intestina.

Iam vide quam male haec Palinuri verba cum eis cohaereant, quae modo locutus est. Exspectares mentionem antea iniectam ciborum, quos leno ut ederet suaderet Palinurus. Velut cum negasset leno ambulationem sufficere ad morbum tollendum, poterat alterum ille proferre praeceptum et pergere leno, se hoc quoque iam satis superque frustra adhibuisse. Tum iocos ille incipit respondetque leno, facile esse miserum inridere, et persistit servus in irridendo.

Quae cum ita sint, cum et ante v. 241 desiderentur nonnulla et post versum 239, non dubito, quin versus 240 una cum eis qui interciderant a librario forte omissi et in margine additi sint, quorum unus in continuitatem verborum irrepsit.

Quae ut vera esse credam vel alia re commoveor. Vidimus enim qualia fuerint Celsi praecepta, in quibus ceteri medici cum eo non discrepant (confer exempla a Mercklinio prolata). Inter ea unum est Sereni Sammonici, qui c. 23 v. 429 haec habet:

Dulcia, Plautus ait, grandi minus apta lieni.

Idem Serenus saepius veterum scriptorum auctoritate nititur; commemorat enim Titinium (cf. Ribbeckium fragm. com. p. 159²) c. 59 v. 1046:

Alia praecepit Titini sententia necti e. q. s.

et Lucretium c. 30 v. 613:

Hoc poterit quartus magni monstrare Lucreti e. q. s.

et Varronem c. 46 v. 850:

Varronis fuit ista senis sententia e. q. s.

denique Livium c. 39 v. 728:

Tertia namque Titi simul et centesima Livi
Charta docet e. q. s.

Quae testimonia ideo collegi, ne quis temere auctoritatem Sereni in afferendis eis quae supra posui spernat. Quodsi viri docti coniecerunt novum illa verba esse Plauti fragmentum, ego potius ex ipso illo Curculionis loco desumpta esse crediderim, cui optime conveniant. Quemadmodum Plautus ea dederit, id enucleare velle ludentis sit, non argumentantis[12]).

Maiorem lacunam post Epid. II 2, 5 esse statuendam dudum vidit R. Muellerus l. c. p. 16 sq. Post hos enim versus:

---

12) Ipse lusi haec:

Nam grándi lieni mínus sunt apta dúlcia.

Sed dici nequit quantopere omnino posterioris aetatis scriptores, non poetae tantum, Plauti verba lacunosa vel pro loci sententia immutata adhibuerint, ut perperam viri docti ex Ammiani (XV 13, 3) verbis hisce: 'abiecte ignavus et, ut ait comicus, arte despecta furtorum *rapiens propalam*' novum poetae comici fragmentum expiscati esse videantur, quippe quae spectent ad Epid. I 1, 10. Cf. O. Seyffertum Philol. vol. XXIX (a. 1869) p. 409 et O. Ribbeckium fragm. com. p. XLV².

Sed eccum ípsum. ante aedis cónspicor qualís volo vetulós duo.
Iam ego mé convortam in hirúdinem atque eorum éxsugebo sánguinem.
Senáti qui columén cluent.

fieri non potest ut statim sequatur talis:

AP. Cóntinuo ut marítus fiat. PER. Laúdo consiliúm tuom.

Sed Muellero cum exstiterint nuper qui obloquerentur, commemoro ipsius Ambrosiani testimonio adminiculum illi coniecturae parari. Ibi enim prima Epidici pars ita distributa est:

Aa (Finis Cistellariae)
313. 314. I 1, 1—11; 12—25
Bb
465. 466. I 1, 50—63 (?); 64 (?)—75
469d. 470d. I 1, 76—86; 87—I 2, 10
Cc
319. 320. I 2, 47—II 1, 1; 2—II 2, 2
Dd

Hic est quaternio XXXIII; insequens autem incipit a II 2, 30, cuius servata sunt haec:

195. 196. II 2, 30—48; 49—66
Ee
Ff
Gg
Hh
Ji
Kk
205. 206. III 4, 14—32; 33—50.

Paginae Dd igitur continuerunt v. II 2, 3—29, quorum dimidia plus parte trochaicis septenariis constat non interruptis, ut fieri vix possit quin nonnulla desiderentur. De aliis eiusdem fabulae lacunis alio loco agendum erit.

§ 3. Versus transponendi.

Quantopere in Plautinis fabulis peccatum sit versibus perperam de loco submotis[13]) notum est omnibus qui vel paucas accurate tractaverunt. Placet hic ex Epidico duo exempla proponere.

Post III 3, 49 secuntur in BJ hi versus:

Atqu, haec stultia st (stulticia est J) me illi uicio (vitio J) uortere (uertere J). egomet quod factitaui inadulescentia
cum militabam pugnis memorandis meis. eradicabā hominū
Aure///s (aureis J) quando occeperam. S' qs hic ẽ e. q. s.

In J deest v. 2 *inadulescentia*, in margine est *adulescentiam*, unde in falsum locum irrepsit in deterioribus libris. Quos versus eo quo traditi sunt loco ferri non posse nemo negabit, transpositique sunt dudum ab Acidalio post III 4, 19. Hanc autem qui amplexi sunt coniecturam, eos necesse est statuere eandem iam Ambrosianum labem traxisse, qui quartam scaenam a versu 14 prorsus pari cum BJ ordine exhibet. Sed licet dubitare, num forte rectius post versum 11 eiusdem scaenae collocentur, ubi aliquid turbatum esse videtur. Quod utut erit, de ipsa transponendi necessitate stat iudicium.

Certius iudicari posse existimo de Epid. I 1, 27 sqq., quos tales edidit Geppertus:

Sed quid ais? THESP. Quid aliud rogas? EP. Ubi arma sunt Stratippocli? 27
THESP. Pol illa ad hostes transfugerunt? EP. Armane? THESP. Atque quidem cito.
EP. Serione dicis istuc? THESP. Serio, inquam: hostes habent.
EP. Edepol facinus improbum! THESP. At iam ante alii fecerunt idem. 30
Erit illi illa res honori. EP. Qui? THESP. Quia ante aliis fuit.

---

13) Luculentissimum exemplum praebet Asin. V 2, ubi v. 893—906 Fleckeiseni hoc ordine in BD exhibentur: 893. 895. 898. 901. 902. 903. 894. 899. 900. 896. 897. 904. 905. 906. 895 (in marg.) 898 (in marg.). Nec discrepat J, nisi quod omittit versus in margine adscriptos; cf. p. 4

Mulciber, credo, arma fecit, quae habuit Stratippocles:
Travolaverunt ad hostis. EP. Tum ille prognatus Theti
Sine perdat: alia apportabunt eei Nerei filiae.
Id modo videndumst ut materies suppetat scutariis, 35
Si in singulis stipendiis ad hostes exuvias dabit.
THESP. 'Supersede istis rebus. EP. Em, tu ipse, ubi lubet, finem face.
THESP. Desiste percontarier e. q. s.

Versus 27 Geppertus *aliud* addidit; mihi potius tale quid quale *eloquere* ante *ubi* videtur intercidisse. V. 28 *atque equidem* scribendum esse dixi in Actis soc. philol. Lips. vol. VI p. 239, sed post Luchsium. *istuc* v. 29 Gruterus coniecit; idem post illum Brixius emend. Plaut. p. 9; Camerarius *haec tu*; *tu* libri. V. 31 *ante* in J exstat; *antea* B. V. 34 transponendum puto *Nerei ei* cum Muellero 'Plaut. Pros.' p. 460. Versu 37 *em* Gepperti est; quod in libris exstat: *supersede istis rebus iam. EP. Tu ipse* defendi posse puto.

Sed absolutis his pusillis rebus ad graviorem accedamus quaestionem, in qua dissolvenda haud mediocriter desudaverunt viri docti. Erant qui vituperarent Plautum, quod oscitanter haec scripsisset, cum arma, quibus Hector potitus esset, a Vulcano fabricata non essent. Quibus oblocuti sunt Dousa Centur. p. 180 et Rostius Opusc. Plaut. I p. 104. Sed iam dudum intellexerat Muretus V. l. X c. 10 alludi versu 32 ad lepidissimam Homeri de tripodibus Vulcani narratiunculam, quode vide etiam Kiesslingium Mus. Rhen. vol. 24 (a. 1869) p. 119: quod perperam reiecit Geppertus 'Plaut. Stud.' vol. I p. 63. Unde apparet versus 32 sq. cum v. 28 sententiae vinculo artissimo conecti. Porro dubitaverunt viri docti de versibus apte distribuendis ita, ut nullam viam non ingrederentur. Sed qualicunque usi sunt ratione, nonnulla restabant quae sententiarum nexum turbarent. Velut rectissime monet Reinhardtus in Fleckeiseni Nov. ann. vol. 111 (a. 1875) p. 199, abhorrere versus 35 sq. a colore eorum qui praecedant. Neque minus molestum est, ut iam significavi, quod Thesprio v. 32 ad rem quam modo absolverat redit, ut quasi sua sponte excidant qui interpositi sunt v. 33—35. Sed quid eis fiet? Transponendi sunt, quo pertinent, post v. 28.

Iam vero neque *Achili* v. 30 cum Mureto, neque cum Kiesslingio v. 32 *Achilli* scribendum videtur. Namque alludit poeta ad rem, quae ut nobis ignota est ita illo tempore multorum in ore erat [14]). Totum igitur locum sic refingendum propono:

Sed quíd ais? THESP. Quid rogás? EP. Eloquere
ubi árma sunt Stratíppocli?
THESP. Pól illa ad hostis tránsfugerunt. EP. Ármane? TH.
Atque equidém cito.
EP. Múlciber credo árma fecit, quaé habuit Stratíppocles:
Trávolaverúnt ad hostis. THESP. Túm ille prōgnatúst Theti.
Síne perdat: alia ádportabunt Nérei ei fíliae.
EP. Sérione dícis istuc? THESP. Sério, inquam, hostés
habent.
EP. Édepol facinus ínprobum. THESP. At iam ante
álii fecerúnt idem.
Érit illa illi rés honori. EP. Quí? THESP. Quia
ante aliís fuit.
EP. Id módo videndumst út materies súppetat scutáriis [15]),

14) Cf. Schmiederi verba haec: 'taxat favorem Romanorum iniquum erga nonnullos, quorum culpa res erat male gesta. Caium, opinor, Terentium Varronem in mente habet, cladis Cannensis auctorem temerarium?' Quamquam iusto longius Schmiederum progressum esse in propatulo est.

15) Fortasse verba 'Id modo — dabit' Thesprioni tribuenda sunt, ut ad Epidicum pertineant 'supersede — iam' et dein sequentia ad Thesprionem. Pro *scutariis* exhibent *scrutariis* B (in margine *scutariis*) *scrutariis* J. In Langianis erat *scurtariis*, quod defendit Meursius Exercit. crit. p. 105 adscitis formis *Casmena, dusmosus*, aliis. Simul ille Bacchidum v. 72 ita scribit:

Úbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scurto áccubet.

ubi *scutum* est in libris. Contrariam viam Schoellius ingressus (cf. Divinat. in Plauti Truc. p. 46) *scurtum* pro *scurto* proposuit memor eiusdem fabulae versus 1189, ubi *scurtum* in B pro *scortum* exhibetur; favetque huic coniecturae usus linguae vulgaris, quae saepissime *u* pro *o* ante *r* litteram inprimis cum consonante iunctam habet. Cf. exempla quae collegit Corssenus vol. II p. 167², Schuchardtus vol. II p. 120 sq., denique quae ex glossariis attulit Gustavus Loewe Prodromi p. 360 sq. Idem fit ante simplicem litteram *r*, ut ab hac certe ratione non sit

Si in síngulis stipéndiis ad hóstis exuviás dabit.
THESP. Supérsede istis rébus iam. EP. Tu ipse úbi lubet finém face.
THESP. Desíste percontárier e. q. s.

Inest summa facetia in Epidici verbis (v. 29 sq.) cum dicit Vulcanum videri arma Stratippoclis fabricasse, quippe quae αὐτόματα ad hostem transvolassent. Nec cedit Thesprio conservo iocanti ipse quoque ex Homero proferens exemplum, donec Epidicus iam satis esse nugarum ratus interrogat serione ille an ioco haec dixerit[16]). Neque puto 'arma' vocem ter repetitam tantae esse offensioni, ut coniecturae meae infringat probabilitatem.

---

cur cum Scaligero Epid. I 2, 16 *forno mersos quam foro* scribamus pro *furno* e. q. s. (sed accedunt alia; cf. Buechelerum Nov. annal. vol. 105 [a. 1872] p. 117); idem porro fit ante *l*, ut nihil probent Pseuduli v. 1205 et 1244 (Pseudulum — dolum) contra *Pseudulus* scripturam (cf. C. I. L. I 200: *dulo*). Namque fieri potuit ut pronuntiaretur *u*, quamvis nondum scriberetur. Ad ipsam rem hoc perinde valet.

16) Certe haec de 'dictis melioribus' petita esse videntur nec ad illos iocos pertinent servorum Plautinorum, unde postea homines procaces et humiles nomen invenerunt. Nam huc existimo spectare Minucii Felicis illa verba, quibus Octavius 'homo Plautinae prosapiae' vocetur (14, 1), non ad humilitatem generis, ex quo ortus sit poeta; eodemque referendae sunt 'Plautinae familiae' apud Hieronymum (tom. I p. 230 ed. Vallars.) et 'Plautinae familiae columen' (tom. I p. 236). Data hoc occasione moneo Hieronymum cum Plautum faceret veterum comicorum interpretem (tom. I p. 309) Ciceronis de off. I 104 verbis in errorem esse ductum hisce: 'Duplex omnino est iocandi genus: unum inliberale petulans flagitiosum obscenum, alterum elegans urbanum ingeniosum facetum: quo genere non modo Plautus noster et Atticorum antiqua comoedia, sed etiam philosophorum Socraticorum libri referti sunt.'

CAPUT TERTIUM.

Epidici scaena prima emendata et adnotatione critica instructa.

Praemonenda.

Ne quis dubitet, quemadmodum ea quae ex Ambrosiano proferam intellegenda sint, haec praemitto. Litterae, quibus puncta subscripsi, prorsus aut superinducta nova scriptura obscuratae, aut membranae defectu absorptae sunt. De quibuscunque dum codicem confert Loewius dubitabat, eis interrogationis signa superposuit. Ubi eadem probabilitate aliae atque in ipso contextu dedi litterae legi poterant, eas simpliciter superscripsit, ubi autem aliae poterant quidem, sed minus probabiliter, uncinulos ( ) atque si minore etiam cum probabilitate, cancellos [ ] addidit, secutus hac in re Studemundi exemplum. Sciendum porro *B* nota significari veteris codicis primam, B^2 eiusdem secundam (correctoris) manum. Praeterea moneo F esse codicem Lipsiensem, quem Ritschelio duce adhibui, ut cognosceretur quale esset hoc genus librorum. Z est editio princeps, cuius leviores differentias ad orthographiam pertinentes saepius non adnotavi. Idem de F dicendum. GG nota eas designavi scripturas, quas mea coniectura fretus proposui. — Ceterum est cur non omittendum ducamus, paucula quaedam quae spectant ad adnotandi genus in ipsa fabulae editione paulo aliter atque in hoc specimine conformatum iri.

ACTVS I

EPIDICVS. THESPRIO

EPIDICVS

Heús, adulescens.

THESPRIO

Quís properantem mé reprehendit pállio?

EPIDICVS

Fámiliaris.

THESPRIO

Fáteor: nam odio's nímium familiáriter.

EPIDICVS

Réspice vero, Thésprio!

THESPRIO

Oh!

Épidicumne ego cónspicor?

EPIDICVS

Sátis recte oculis úteris. 5

THESPRIO

Sálve.

Act. I Sc. 1. TKESPRIO EPIDICUS A. EPIDICVS THESPRIO SERVI DVO B. EPIDICVS. TESPRIO. SERVI DVO JF *Scaenam mira metrorum varietate conscriptam, quam meris trochaeis usque ad v. 81 constare frustra contendit R. Muellerus de Plauti Epidico p. 24 sqq., ordinavi ut potui; cf. p. 34. Personae in* B *aut integro nomine notantur aut sic:* THES. (*vel* THES) et EPID. (*vel* EPID). *Interpunctionis in adnotatione rationem non habui nisi ubi integros versus expressi*

1. adules//cens B *cum unius litterae ras.* adolescens JF *Personae spatium in* A *omissum* MEREPREKENDIT A: *et ita Guyetus et omisso pronomine Gulielmius.* me prehendit BJFZ 2. FAMILIARIS A FATEOR *idem* odio es BFZ *cum* A. hodio es J familia///riter *cum unius fere litt. ras. et litteris 7 et 8 e corr.* B 3—6 *ita dispositos solus* A *exhibet; v. 3 idem* THESPRIO, *v. 5* SATIS, *v. 6* QUAEUELIS *habet. Eadem in B talia sunt:*

Respice uero dhesprio THES. oh. epidicum ne ego conspicor.
EPID Certe oculis uteris. THES Salue. EPID. Dident quę uelis.

Nec discedunt JFZ *nisi quod* tesprio *et* dii dent que *exhibent Ceterum* recte *scribendum esse pro* certe *dudum coniecerat Scaliger; cf. praeterea p. 34*

EPIDICVS

Di dent quaé velis.

Veníre salvom gaúdeo.

THESPRIO

Quid céterum quod coádsolet?

EPIDICVS

Cená tibi dabitur.

THESPRIO

Spóndeo

EPIDICVS

Quid?

THESPRIO

Me ácceptururn, sí dabis.

EPIDICVS

Quid tú agis? ut valés?

THESPRIO

Exemplum adésse intellego.

EPIDICVS

Eúgepae!

Córpulentiór videre atque hábitior.

THESPRIO

Huic grátia. 10

---

10. *Donatus in Ter. Eun. II 2, 11:* Quae habitudo est corporis] Plautus in Epidico: 'corpulentior hercle atque habitior'.

---

7. Venire B *in ras. praeter primam litt.* SALUUM A. saluon F QUIDCETERUMQUODEOADSOLET A. Quid ceterum. EPIDI qđ eo assolet B, *idem* J. quod esse assolet F. esse quod assolet Z. coadsolet *Acidalius.* quod assolet *Guyetus. Thesprioni reddidit continua haec verba* GG *Ambrosiano duce; cf. p. 15* 8. CENA A. cena dabitur tibi JF splendeo J ACCEPTURUMSIDABIS A sidabis J 9. *Miro modo sic pergit* A: QUID TUAGISUTUALES EXEMPLUMADESSEINTELLEGO#EUGAE ut vales *in adnotatione Camerarius.* ut uelis BJZ. quid magis ut uelis F Exemplum adest. Ep. Intellego *Gruterus* intelligo JZ Eugepae *Acidalius.* Euge BJFZ 10. habitior *Scutarius cum Donato, Lipsius e cod. Roveriano.* ABILIOR A. agilior BJFZ huic grā *et in ipso fine versus a rubricatore additum* Epidicus B. hac grā J. hac gratia FZ

EPIDICVS

Quám quidem te iámdiu edepol pérdidisse opórtuit.

THESPRIO

Mínus iam furtificús sum quam antehac.

EPIDICVS

Quíd ita?

THESPRIO

Rapio própalam.

EPIDICVS

Di ímmortales te ínfelicent! út tu es gradibus grándibus.
Nam út apud portum té conspexi, cúrriculo occepí sequi:
Víx apiscendí potestas módo fuit.

THESPRIO

Scurrá's.

EPIDICVS

Scio 15
Te ésse equidem hominem mílitarem.

THESPRIO

Audácter quamvis dícito.

---

12. *Ammianus Marcellinus XV 13, 3:* abiecte ignavus et ut ait comicus, arte despecta furtorum rapiens propalam.

---

11. *Ita Muellerus 'Nachtr.' p. 124 sq.* edepol *libri omittunt. In* A *talia sunt:*

QUAMQUIDEMTEIAMDIU
PERDIDISSEOPORTUIT

Cf. p. 34. deperdidisse *Camerarius* 12. ante hac B quid ita quid ita Z *Hunc versum ita exhibet* A:

MINUSIAMFURTIFICUSSUMQUAMANTEKAC#QUIDITA#RA
PIOPROPALAM

13. dii JF TEINFELICENT A, *P. Valla, Guyetus, Dousa.* te *omitt.* BJFZ UTTUES (I) A. ut·es (tu) B. ut tu es JFZ. ut tu is *Scutarius.* cum tuis *Muellerus 'Plaut. Pros.' p. 44 adn.* 14. aput J portam *inutiliter coniecit Langrehrius Miscell. philol. Gottingae 1876 p. 18; immo II 2, 33 et 37* portum *videtur scribendum esse, quod quosdam coniecisse dicit Pareus* curculio BZ OCCEPI (I) A 15. apiscendi *Bothius; cf. p. 32.* adipiscendi *libri cum* A scurra es *libri cum* A, *nisi quod in* B *ante* scurra *rasura trium litterarum (fortasse* Scr*) et* ra *in ras. est* SCIO A
16. *Huius versus species in* A *haec est:*

EPIDICVS

Quíd ais? perpetuén valuisti?

THESPRIO

Várie.

EPIDICVS

Qui varié valent

Cáprigenum hominum nón placet mihi néque pantherinúm genus.

THESPRIO

Quid tíbi vis dicam nísi quod est?

EPIDICVS

Mitte ílla ac responde hóc.

THESPRIO

Probe!

EPIDICVS

Quid erílis noster fílius?

THESPRIO

Valet púgilice atque athlétice. 20

TEESSEEQUIDEMKOMINEMMILITAREM⁑AUDACTERQUAM UISDICITO

quidem BJFZ qduis J. quod uis F. quidvis Z ditito B 17. Quid ais J, *Guyetus.* Quid agis *ceteri cum* A perpetuon FZ valuistin F VARIE A 18. Caprigenum FZ. *Totus versus talis est in* A:

I (E)
CAPREAGINUMKOMINUMNONPLACETMIKINEQ·PANTKE RINUMGENUS

Capre aginum B. Caprigenum B². Capreaginum J hominem J nonplacet B panterinum F *Ad* caprigenum genus *cf. Pacuv. praet. v. 5: Qua vix caprigeno géneri gradilis gréssio est* 19. Mitte illa ac responde hoc GG, *quoniam melior non fuit in promptu scriptura. In* A *haec exstare visa sunt:*

(U) ? ? ? ? ? ?(A)
UITII IRISCISTINIM
?
E

ex Gepperti autem testimonio haec: UTILLAIAMRESPONSAS. Ut illi respondi. THES. pbe. B, *sed* di THES. B² *add.* Ut illi respon ..... pbe J. Ut illa respondeas probe FZ *nisi quod* ille F. ut valui, respondi *Brixius Emend. Plaut. p. 6* 20. *Hic versus talis est in* A:

QUIDERILISNOSTERFILIUS⁑UALETPUGILICEATQ·ATKLETICE

Quid erilis (herilis JF) noster filius ualet? THES Pugilice BJFZ

EPIDICVS

Voluptábilem mihi núntium tuo advéntu adportas, Thésprio.
Sed ubíst is?

THESPRIO

Advenít simul.

EPIDICVS

Vbi is érgost? nisi si in vídulo
Aút si in mellina áttulisti.

THESPRIO

Dí te perdant!

EPIDICVS

Té volo
Pércontari, Thésprio. operam da: ópera reddetúr tibi.

THESPRIO

Ius dícis.

EPIDICVS

Me decét.

THESPRIO

Iam tu autem nóbis praeturám geris? 25

---

23. *Mai Auct. class. vol. VI p. 566:* maligna : modica, *quam glossam Gustavus Loewe Prodromi p. 263 sic emendat:* mellina : mantica.

---

21. michi J NUNTIUM A. nuncium J ATPORTASTKESPRIO A. adtulisti *omisso nomine* B: *idem* JFZ *nisi quod* JZ attulisti *praebent. Falsa protuli de hoc versu falso Gepperti testimonio deceptus Act. vol. VI p. 239* 22. SEDUBISTIS A. sed ubi estis BJ. sed ubi est is FZ ADUENIT A, *Dousa.* adueni BJFZ *post* simul *unius apicis rasura in* B UBIISERGOESTNISIINUIDULO A. ubi is egost. EPID. Nisi si inuidulo B *personae spatio ante* ubi *nullo.* Ubi is g͡o est? n͡i si inuidulo J. ubi is ergo est nisi simmidulo F 23. īmellina B. INMELLINA A (I *supra*) DII A (E *supra*) 24. Percontari Thesprio GG. PERCUNCTARI#OPERAM A. Percōtari. operā B. p contari opam J. Percontari operam Z. Percunctari. operam F. *Cf. p. 35* REDDETURTIBI A: *idem* F. redditur JZ. //reditur B; *fortasse* c *littera erasa* 25. *Hunc versum sic tradit* A:

IUS
DICIS#MEDECET
IAMTUAUTEMNOBISPRAETURAMGERIS#QUEM

In B *verba* ius (*ante* i *erasa* p) dicis. EPID Me dec & (Medec& B[2]) *versui 24 adhaerent; secuntur haec:* THES Iam tu autem nobis p̄turam geris? EPID. Quem, *quocum consentiunt* JFZ *nisi quod* decet *exhibent*

EPIDICVS

Quem dícfis digniórem esse hominem hoc hódie Athenis álterum?

THESPRIO

At únum a praeturá tua, Epídice, abest.

EPIDICVS

Quidnám?

THESPRIO

Scies:

Lictóres duo, duo úlmei fascés virgarum.

EPIDICVS

Vaé tibi.

Sed quíd ais?

THESPRIO

Quid rogás?

EPIDICVS

Eloquere: ubi árma sunt Stratíppocli?

THESPRIO

Pól illa ad hostis tránsfugerunt.

EPIDICVS

Ármane?

THESPRIO

Atque equidém cito. 30

EPIDICVS

Múlciber, credo, árma fecit, quaé habuit Stratíppocles:
Trávolaverúnt ad hostis.

26. DICTISDIGNIOREMESSEKODIEATKENISALTERUM A. dices BJFZ. hoc hodie GG. hodie *libri* digniorem alterum esse hominem hodie Athenis alterum F 27. ATUNUMAPRAETURATUA A *medio quidem versu. Cetera usque ad v. 51 in* A *desiderantur* apraetura B. ap̄tura J. a pretura F ab est B Quid nam? *(vel* nā*)* BJ 28. Licto res B. Littores F ulmei *quosdam coniecisse dicit Hermannus Elem. p. 161.* uiminei BJFZ uae tibi BF. ut t J 29. *ante* ais *parva ras. in* B Eloquere *addidit* GG*: cf. p. 43* strathippocli B. stratiphocli JFZ 30. adhostis B. ad hostes JFZ trans fugerunt B arma ne J at F equidem *Luchsius: cf. p. 113.* quidem *libri* 31—33 *huc transposuit* GG*: cf. p. 44. In libris post v. 36 exstant. Verba a* Mulciber *usque ad* hostes *Thesprioni tribuunt libri,* tum ille — filiae *Epidico* 31. que habuit stratiphocles JF 32. tra uolauerunt J. transuolauerunt FZ adhostis B. adhostes J. ad hostes FZ

THESPRIO

Túm ille prognatúst Theti.

Síne perdat: alia ádportabunt Nérei ei fíliae.

EPIDICVS

Sérione dícis istuc?

THESPRIO

Sério, inquam, hostés habent.

EPIDICVS

Édepol facinus ínprobum!

THESPRIO

At iam ante álii fecerúnt idem. 35

Érit illi illa rés honori.

EPIDICVS

Quí?

THESPRIO

Quia ante aliís fuit.

EPIDICVS

Id módo videndumst út materies súppetat scutáriis,

Si in síngulis stipéndiis ad hóstis exuviás dabit.

THESPRIO

Supérsede istis rébus iam.

EPIDICVS

Tu ipse úbi lubet finém face.

---

33. *Priscianus VI p. 252: Θέτις Θέτιδος,* Thetis Thetidis, quamvis ablativum eius ab hac Theti Plautus protulit in Epidico: 'tum ille prognatus Theti sine perdat: alia adportabunt ei Nerei filiae'. 39. *Nonius p. 40, 9:* supersedere, manere, perseverare; quasi in voluntate et consilio sidere. Plautus Epidico: 'supersede istis rebus iam Ep. Tu ipse ubi lubet finem face'.

---

prognatust GG prognatus *libri* 33. apportabunt *libri* Nerei ei filiae *Muellerus 'Plaut. Pros.' p. 460.* ei nerei (naerei *ex* narei B) filię BJF. ei *om.* Z 34. Serio ne BF dicis istuc *Gruterus.* dicis tu *libri nisi quod* dici//// tu J 35. facinus B, *sed* cin B[2] *in ras.* improbum JFZ 36. ante JF, *Ritschelius.* antea BZ *Post hunc versum exstant in libris v. 31—33* 37. idmodo J uidendum est BFZ. uiuendum est J scutariis FZ *et* B *in marg.* scrutariis BJ 38. Si in *om.* F stipendiis *Pylades,* stipendiis is BFZ. stipendis is J adhostes J. ad hostes F 39. Supsed[e] B: *atque* e B[2] *add.* sup se deistis J ubi B[2], ibi B finē B[2], fine B tum JF

THESPRIO

Desíste percontárier.

EPIDICVS

Loquere: ípse ubist Stratíppocles? 40

THESPRIO

Est caúsa qua causá simul mecum íre veritust.

EPIDICVS

Quídnam id est?

THESPRIO

Patrém videre sé nevolt etiámnunc.

EPIDICVS

Quaproptér?

THESPRIO

Scies:

Quia fórma lepida et líberali cáptivam adulescéntulam

Dé praeda mercátust.

EPIDICVS

Quid ego ex te aúdio?

THESPRIO

Hoc quod fábulor.

EPIDICVS

Quór eam emit?

---

40. percontrarier J. pcunctarier B, *sed* nc *e corr. atque ex parte in ras. idem* FZ ubi ipse Z stratiphocles JF 41. Est causa — veri tust *Epidico tribuit* F, *unde personae usque ad v. 50 perpetuo commutantur.* Est causa simul J; qua causa *addidit manus recentior* ueritus est JFZ quid nam BJ 42. patrem videre se nevolt *Bothius, Hermannus.* patrem uidere senem non uult B: *idem* JFZ *nisi quod* J paterem *et* JF *exhibent* uolt etiā nunc B tu scies JFZ, *ubi* tu *ex* tē (tesprio) *ortum est* 43. adolescentulam BJ 44. Depraeda B. depda J. mercatus est JFZ exte BJ 45—49. *Horum versuum in* B *haec est species:*

Cur eam emit? THES. Animi causa. EPID. Quot illic homo
Animos habet. nam certo prius quā hinc adlegationē abiit domo
Ipse mandauit mihi ablenone. ut fidicina (*ex* fidicinā *rasura*) quam amabat
Emeretur sibi. id ei impetratum reddidi. THES. ut cumq,
Inalto uentus est epidice exin (u *ex* m) uelum uortitur. EPID. Ve misero mihi.
Male pdidit me. THES Quid istuc. quid nā est?

Quibuscum consentiunt ceteri nisi quod exhibent versu 45. quor F emet J

THESPRIO

Ánimi causa.

EPIDICVS

Quót illic homo animós habet? 45

Nám certo priúsquam hinc Thebas ád legionem abiít domo,
Ípse mandavít mihi multis áb lenone ut fídicina
Quam amábat emeretúr sibi. id ei ímpetratum réddidi.

THESPRIO

Vtcúnque in alto véntust, Epidice, éxim velum vórtitur.

EPIDICVS

Vaé misero mihí: male perdidít me. Quid ais tú?

THESPRIO

Quid est? 50

EPIDICVS

Quíd istanc quam emit quánti eam emit?

THESPRIO

Vílei.

EPIDICVS

Haud istuc té rogo.

THESPRIO

Quíd vis igitur?

EPIDICVS

Quót minis?

THESPRIO

Totís quadragintá minis.

Íd adeo argentum áb danista apud Thébas sumpsit foénore

---

annos F 46. adlegionem J. ad legionem FZ *cum secunda manu* B 47. michi J ablenone (*ex* ablegione) J, ab lenone F. ad lenonem *et* fidicinam Z 49. utcunque J eximo JF uertitur J 46. Thebas *addidit* GG 47. multis *addidit Iacobus* 50. quid ais tu? Thesp. Quid est GG: *cf. p. 13* 51—54. *Hos versus* B *ita exhibet:*

EPID Quid istanc quam emit eā (quanti) emit? THES Vilei (quili). EPID. haud
Istuc te rogo. THES. Reddigitur (Reddigetur B[2]) EPID. Quot minis?

THES Tot quadraginta minis. id adeo argentum ab danista
Apud thebas sumpsit foenore. indies minasq, argenti
Singulas nummis. EPID. pape.

Itidem ceteri nisi quod v. 51 quanti *et* uili *in ipso contextu* JFZ,

Ín dies minásque argenti síngulas nummís.

EPIDICVS

Papae.

THESPRIO

Ét is danista advénit una cúm eo qui argentúm petit. 55

EPIDICVS

Di ímmortales út ego interii básilice.

THESPRIO

Quidnám tibist,

Épidice?

EPIDICVS

Ei! me pérdidit.

THESPRIO

Quis?

EPIDICVS

Ílle qui arma pérdidit.

---

istac J; *v. 52* quid igitur JFZ; *v. 53* aput J; sumpsisti J, *unde nata est in* FZ *haec distributio personarum:* Ep. Id adeo argentum. Te. ab danista apud Thebas Ep. sumpsisti foenore Te. in dies *e. q. s.* *In* A *v. 51 non exstat (v. supra ad v. 27); v. 51 in fine haec apparere visa sunt:* AMINIS; *dein secuntur haec:*

IDADEOARGEN

IN

Praeterea monendum est quid vis igitur *scripsisse* GG *(cf. p. 76),* totis *Meursium* 55—57. *Horum versuum in* A *hae reliquiae sunt visae exstare:*

E

DIIIMMORT

EPIDICE

55. *In* A *nil potest legi. Contra in* B *haec sunt:*

THES. Et is danista aduenit.
Vna cum eo qui argentum petit. EPID. Di immortales ut
Ego interii balisce. THES Quid iam aut quid est
Epidice? EPID. Perdidit me THES Quis EPID. Ille qui pdidit arma

A quibus ceteri ita discedunt ut v. 56 exhibeant dii F, basilisce J, basilice FZ, aut est J. *Novata sunt haec: v. 56* quidnam tibist GG *(cf. p. 13), 57* Ei! me perdidit GG qui arma perdidit *Pylades. Alii iambicum octonarium discribunt, velut hunc Bothius:*

Epídice! Ep. perdidít me. Thesp. Quis? Epid. Quis? Ílle qui arma pérdidit.

THESPRIO

Nam quíd ita?

EPIDICVS

Quia cottídie ipse ad me áb legione epístulas
Mittébat: sed taceam óptumumst. plus scíre satiust quám loqui
Servom hóminem: east sapiéntia. 60

THESPRIO

Nescío pol quid tu tímidu's: trepidas Épidice. ita voltúm tuom
* *
Videór videre cómmeruisse hic me ábsente in te aliquíd mali.

EPIDICVS

Potin út molestus né sies?

THESPRIO

Abeo.

EPIDICVS

Ásta: abire hinc nón sinam.

THESPRIO

Quíd nunc me retinés?

58—60. *In* A *haec exstare visa sunt:*

NAMQU
MITTEBAT
PLUSSCI

ubi in B *habes:*

THES Num quid ita? EPID. Quia cottidie ipse ad me ablegione epistolas
Mittebat. ſ' taceam optumum est. plus scire satius est quā loqui
Seruū hominē. ea sapientia est.

Item ceteri nisi quod 58. numquid J, nam quid FZ, cotidie JF, epistulas F*; v. 59* servom Z servon F 61—62. *In* A *haec sunt:*

NESCIOEDE
UIDEORUIDER

Contra in B *haec:*

THES. Nescio edepol qđ//// (đ *fortasse ex* u) tu timidus es.
Trepidas epidice. ita uoltū tuum uideor uidere commeruisse
ɔtrate
Hic me absente inte aliquid mali.

Inte JFZ *om. gloss.*, timidus es (est F) *om.* Z, uidere *om.* F Nescio pol *Luchsius Hermae vol. VI (a. 1873) p. 273. Lacunam indicavit* GG*: cf. p. 37, ubi vide ceterorum commenta*

EPIDICVS

Amatne istam quam émit de praedá?

THESPRIO

Rogas?

Déperit.

EPIDICVS

Perií! detegitur córium de tergó meo. 65

THESPRIO

Plúsque amat quam te únquam amavit.

EPIDICVS

Iúppiter te pérduit.

THESPRIO

Mítte nunciám me. nam ille mé votuit domúm venire

---

65. *Nonius p. 278, 19:* degere est detrahere. Plautus in Epidico: 'degitur corium de tergo meo'.

63—65. *In* A *haec exstare visa sunt (v. 63 nil legi potuit):*

QUINUNCM

hunc secuntur versum tres, in quibus nil legi potuit; post illos haec sunt:

DEPER

unde facile conicias intercidisse versiculum in duos divisum. Nam initia et exitus trium illorum versuum scripturam non videntur continuisse. In B *haec sunt:*

EPID. Potin ut molestus nesis.
THES Abeo EPID. Assta. abire hinc non sinam. THES. Quid nunc me retines?
EPID Amat ne istā quā emit depda? THES. Rogas? deperit.
EPID Detegetur coriū detergo meo

Hic quoque ceterorum a B *discrepantiam notabo* 63. ne sies *Camerarius* abeo assta *personae nota omissa* J adsta F hunc J. nunc Z 64. amat me J 65. Deperit Ep. Perii! detegitur GG. deperiit F degitur FZ *cum Nonio* 66. PLUSQ·A A, *ubi cetera dispici nequeunt; exitus proprium versum obtinuisse videtur* Plus te JFZ quam *om.* te F umquā B 67—72. *In* A *hae reliquiae exstant:*

UENIRE	ROXIMUM
IBIM	CAM
	NEQ·CONSPICARI
Q	MERAUERIT
K	NCIAM

Ád sodalem Chaéribulum iússit huc in próxumum.
Íbi manere iússit. eo ventúrust ipsus.

EPIDICVS

Quíd ita?

THESPRIO

Dícam:

Quía patrem prius cónvenire sé non volt neque cónspicari, 70
Quám id argentum quód debetur pró illa dinumeráverit.

EPIDICVS

Heú edepol res túrbulentas!

THESPRIO

Mítte me ut eam núnciam.

EPIDICVS

Haécine ubi scibít senex
Púppis pereundást probe.

THESPRIO

Quíd istuc ad med áttinet 75
Quó tu interbitás modo?

Quae talia sunt in B:

EPID. Iuppiter (*prior* p *ex* u) te ꝑduit THES. Mitte nunc iam. nā ille̜ me uetuit domū
Venire. ad cheribolum iussit huc inꝓxumum. ibi manere (se *inseruit rec., fortasse Camerarii, m.*) iussit
Eo uenturus est ipsus. EPID. Quid ita? THES. Dicam. quia patrem
Prius se conuenire non uolt. neq conspicari // quam id argentum
Quod debetur ꝓ illa. dinumerauerit. EPID. eu (h supra) aedepol (h *et* a B² *add.*) res turbulentast (r *in ras*, tast B² *ex* tas)
THES Mitte me. ut eam nunc iam.

Ceteri ita discrepant: 68. adcheribolum (*vel* ad cher.) JF. ad Cheribulum Z 69. ipsius J. ipse Z 71. debet F 72. tuedepol re es turbulentus JFZ *nisi quod* tu edepol FZ ut nunciam J. ut eam nuntiam F *Novata haec sunt:* 67. me *addidit Camerarius* 68. sodalem *addidit* GG 70. convenire se *Pylades* 72. res turbulentas B *man. I, Gruterus cum Langianis: cf. p. 22 adn. 39* 73 — 76. *quinque in* A *videntur occupavisse versus; cf. v. 9 et 25; scriptura ipsa non apparuit. In* B *haec sunt:*

EPID. Hęcine ubi scibit senex. puppis
Pereunda est ꝓbe. THESP. Quid istuc adme attinet q (o supra) tu intereas modo?

EPIDICVS

Quía perire sólus nolo: té cupio períre mecum.
Bénivolens sum bénivolenti.

THESPRIO

Ábi in malam rem máxumam
Cúm istac condicióne.

EPIDICVS

I sane, sí quid festinás magis.
Númquam hominem quemquám conveni, unde ábierim lubéntius. 80

EPIDICVS

Íllic hinc abiit. sólus nunc es. quo ín loco haec res sít vides,
Épidice! nisi quíd tibi in tete aúxilist, absúmptus es:
Tántae in te impendént ruinae. nísi suffulcis fírmiter,

---

a quo exemplo ita discrepant ceteri: 73. haeccine J. hec F. heccine Z. haec hercle *Muellerus 'Plaut. Pros.' p. 732* ubiscibit J 75. istac J ad me FZ. ad med *Bothius* adtinet F interbitas *R. Muellerus l. s. s. p. 34* 76—80. *tales sunt in* A:

? ? ? ? ? ?
REMECUM

? ? ? ? ?
BENEUOLENS

— —

— — — —

? ? ? ? ? ? ? ?
CUMISTACCONDICIONE A . . UFESTINASMAGIS

NUMQU

78. Benivolens sum benivolenti GG. beneuolens cū beneuolente BJFZ. *Librorum scripturam falsam esse ostendit R. Muellerus l. s. s. p. 37; idem* benevolum *proposuit* rem maxumam *Guyetus.* rem maxumam ame BJZF (a me FZ). *Ceterum verba* Quia — beneuolente *in* B *unum versum occupant* 79. *Verba* Abi — condicione *in* B *unum versum occupant* conditione J Isane J 80. nunquam BF *Male* B *ita distinxit hunc versum:*

EPID I sane siquid festinas magis. THES. Nunquā hominē quēquā conueni. unde
Abierī libentius.

lubentius JF 81. ILLICKINCABIITSOLUSNUNCESQU...........AECRESSITUIDES A hinc *ex* huic *ut vid.* B solus (scelus F) es nunc JFZ hęc B, *sed* i *ex parte in rasura et fortasse ex* t *facta Cetera usque ad v. 85* (quomodo) *desunt in* JFZ quo in luto haereas vides *Kiesslingius Mus. Rhen. vol. 24 (a. 1869) p 119* 82. EPIDICENISIQUIDTIBIIN... A intete ąuxilii ē B 83. TANTAEINTEIM *et in fine* R A ruine B. ruinę B[2] tante (tantę B[2]) inte B *priori versui annectit et versui 82*

Nón potes subsístere, itaque in te írruont montés mali.
Néque ego nunc quómodo 85
Me éxpeditum ex ímpedito fáciam consiliúm placet.
Égo miser pérpuli
Meís dolis senem, út censeret suám sese emere fíliam.
Ís suo fílio
Fídicinam emit quam ílle amabat, quam ábiens mandavít mihi. 90
Síbi nunc alteram áb legione abdúxit! corium pérdidi!
Nam úbi senex sénserit
Síbi data esse vérba, virgis dórsum dispoliét meum.
Át enim tu praécave!
Át enim — bat enim: níhil est istuc. pláne hoc corruptúmst caput. 95

---

adiungit verba non potes subsistere 84. NONPO ...... S A. non potes subsistere *priori versui annectit* B 85. *Hunc versiculum in duos videtur dispescuisse* A; *scriptura ipsa non apparuit. Totum locum ita exhibet* B:

Itaq, inte irruunt montes mali; neq, ego nunc quomodo me expeditum
Ex impedito faciam. consilium placet. Ego miser ppuli meis dolis
Senem. ut censer& suam sese emere filiam. Is suo filio fidicinam
Emit. quam ipse amat. quam abiens mandauit mihi.
Si sibi nunc alterā ablegione abduxit animi causa. coriū pdidi.
Nā/// ubi senex senserit sibi data ēē uerba. uirgis dorsū despoli& meum

In A *v. 85—93 tredecim versus occupaverunt; versu 2 nil legi potuit nisi* QU (quomodo) 3. MEEXPEDITUM 4 *et* 5. *nil apparuit* 6. MEISDOLISSEN 7 *et* 8. *nil apparuit* 9. FIDICIN 10. S *statim ab initio* 11 *et* 12. *nihil* 13. SIBIDATAESSEUE. *Ceterum cf. p. 29.* A B *quemadmodum discrepent* JFZ *adiungam:* 85. modo *om.* Z 86. eximpedito J 91. sibi nunc JFZ abduxi J. adduxit FZ esse data F *Novata haec sunt:* 90. ille amabat *Guyetus* 91. animi causa *eiecit* GG; *cf. p. 30* 93. dispoliet *Pareus cum codd. dett.* 94. A *haec habet:*

ATENIMTU
PRAECAUE

Quem cum eis qui secuntur ita exhibet B:

At enim tu praecaue. nihil est istuc. plane hoc corruptūst (st *add.* B[2] *ut vid.*) caput.
Nequā////// homo es epidice.

ceteri ita differunt: tunc Z nichil J corruptum est J neq. (*pro* nequam) J (*sic:* caput; neq.). *Versum* 95 *ex* A *expressi, ubi* PLANE *et*

Néquam homo's Épidice!
Quí lubidost mále loqui mihi? quía tu te ipsus déseris.
Quíd faciam? mén rogas?
Tú qui antehac aliís solebas dáre consilia mútua?
Áliquid aliqua réperiundumst. séd ego cesso ire óbviam 100
Ádulescenti, ut quíd negoti sít sciam: atque ipse íllic est.
Trístis est: cum Chaéribulo incédit aequalí suo.
Húc concedam, orátionem unde hórum placide pérsequar.

CAPUT *notandum;* v. 96. 97 *nil ex* A *hauriri potuit, sed initia et exitus scripturam non continuerunt* *Pergitur in* B *ita:*

Qui lubido st male loqui? quia tu tete deseris. Quid faciā? Men tu rogas?

itidem ceteri, nisi quod exhibent est *et* tute (e) J. quia tute *om.* F desideris J menturogas J; mihi *addidit et* tu te ipsus *scripsit* GG *v. 98 in* A *talis est:*

? ?
DFACIAM
? ?
NROGAS

tu *deesse affirmat Studemundus quoque; cf. 'Addenda' in Gepperti editione p. 58. Idem coniecerat Geppertus* 99. tu qui *Iacobus:* tuquidē B. tu quidem JFZ ante hac BJ CONSILIAMUTUA A; *cetera legi nequeunt*

100. *In* A *hoc initium servatum est:* ALIQ..., *in* B J quid? Aliq[a] reperiperiundū st, *prima versus tertia parte vacua* quid? aliqua reperiundum est JFZ 101. *In* A *haec sunt:*

ADULE ... ?? SITSCIAMATQ·IPSEILLECEST

Adolescenti BJ negotii BJFZ Atq, B 102. *In* A *nil dispici potuit nisi* L (aequali). *Verba* tristis est *libri ceteri antecedenti versui annectunt* Cum B cheribulo BZ. cumcheribolo JF 103. *In* A *apparuit in fine versus* SEQUAR *Verba* huc — horum BJF *antecedenti versui adiungunt novum incipientes a voce* Placide concedā *ex* concedo B.

INDEX LOCORUM TRACTATORUM.

ADDENDA.

Dum plagulas corrigo, Gustavus Loewe qui Romae nunc versatur ex vetere codice quaedam me non recte adnotasse monuit, quibus ex parte iam usus sum; cetera hoc loco addenda putavi.

p. 4. Epid. III 3, 33—38 ad B² pertinere iam dixi; sequitur ut hoc exemplum ad Amphitr. 755 sq. et similia trahendum sit.

p. 5. Epid. V 2, 9 ita exit in B: 'si ꝑpius as testa es tu calefacit', unde corrige quae dixi.

p. 7. Epid. III 1, 4 sqq. tales sunt in B:

Siọ (ex *sic*) nequit. nec nescit scire cupio. CHERI. Per illam tibi copiam.
Copiam tibi parare (ex *parcre*) aliam licet. Sciui equidem inprintipio ilico
Nullam tibi $\overline{ee}$ in illo copiam. STRAT. Interii hercle ego.

p. 26. Epid. V 2, 14 B ita exhibet:

Dum sine me quæras mea causa ut medio /// in mari.

p. 42. Lacunam quam B habet Epid. III 3, 52 ante 'cum militabam', in J non exstat.

p. 51. Dele testimonium ad v. 23, cum 'maligna : mordica' scribendum esse G. Loewe nunc intellexerit.

Praeterea moneo me in critica adnotatione prima scaenae noluisse omnia virorum doctorum commenta commemorare: in his quoque rebus in editione aliam viam sequendam esse ipse in elaborando et corrigendo cognovi.